

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร  
ข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ

นางสาวชลธิชา วิทยาสิงห์

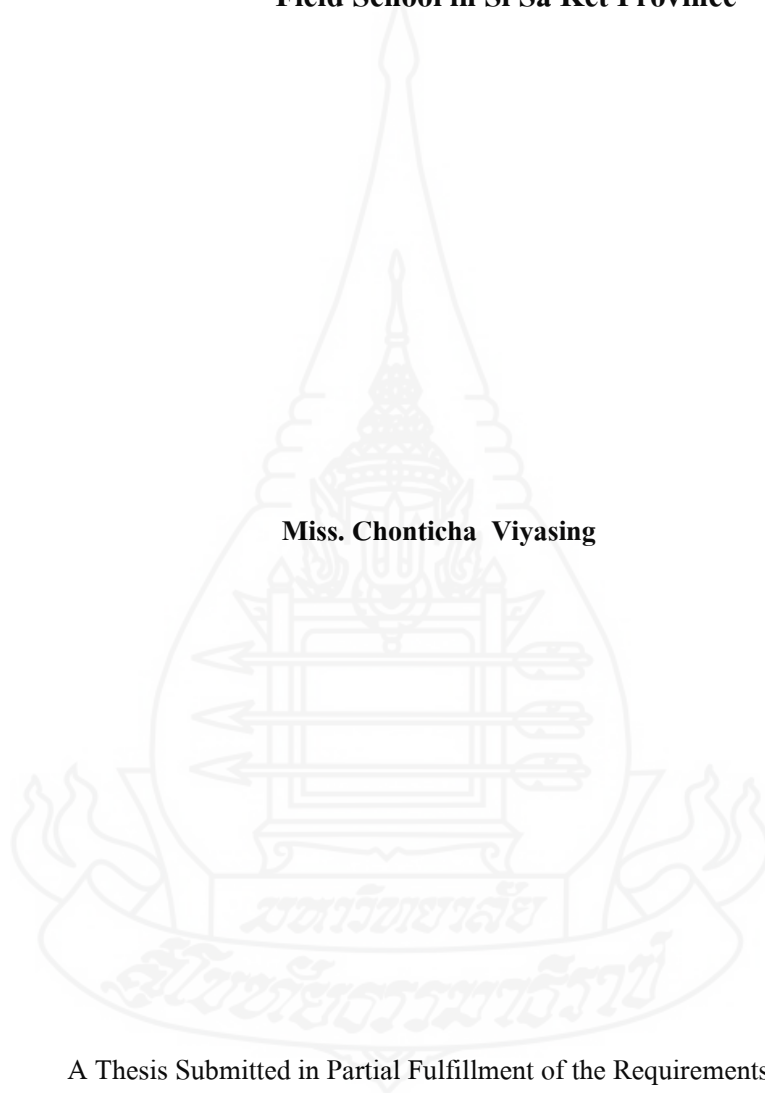


วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต  
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2556

**Factors Affecting Farmers' Participation in the Hom Mali Rice Farmer  
Field School in Si Sa Ket Province**

**Miss. Chonticha Viyasing**



A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for  
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives


Sukhothai Thammathirat Open University

2013

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ  
จังหวัดศรีสะเกษ  
ชื่อและนามสกุล นางสาวชลธิชา วิชาสิงห์  
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร  
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช  
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ  
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ภรณี ต่างวิวัฒน์


วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา  
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2557

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

  
..... ประธานกรรมการ  
(อาจารย์วิทยา อธิปอนันต์)

  
..... กรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ)

  
..... กรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ ดร. ภรณี ต่างวิวัฒน์)

  
..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา  
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

## กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความกรุณาอนุเคราะห์อย่างสูงยิ่งจาก ท่านอาจารย์วิทยา อธิปอนันต์ ประธานคณะกรรมการสอบปกป้องวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร. ภรณี ต่างวิวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ และติดตามผลการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิดตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัย ส่งผลให้การทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้สำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่กรุณาถ่ายทอดความรู้ทางด้านวิชาการและขอขอบคุณเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่อำนวยความสะดวกในทุกด้าน ซึ่งส่งผลทำให้การศึกษาประสบผลสำเร็จ พร้อมกันนี้ต้องขอขอบคุณนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรสำนักเกษตรอำเภอตำบองทาบ จังหวัดสุรินทร์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดศรีสะเกษ และสมาชิกโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือ สนับสนุนอำนวยความสะดวกในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ผู้วิจัยยังได้รับกำลังใจจากครอบครัว บิดา มารดา และญาติพี่น้องทุกท่าน ตลอดจนเพื่อนๆทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มโคราช บุรีรัมย์ สุรินทร์ ส่งเสริมการเกษตร มสช. รุ่น 13 ที่ให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมาจนสัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกพระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่อบรมสั่งสอนสร้างพื้นฐานการศึกษา เป็นแบบอย่างในการศึกษาหาความรู้ อดทน ต่อสู้ ปัญหา จนนำมาสู่ความสำเร็จของการศึกษาในครั้งนี้ คุณค่าและคุณประโยชน์ความดีอันพึงมีพึงได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่ผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ชลธิชา วิทยาสิงห์

กรกฎาคม 2557

**ชื่อวิทยานิพนธ์** ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิจังหวัดศรีสะเกษ  
**ผู้วิจัย** นางสาวชลธิชา วิชาสิงห์ **รหัสนักศึกษา** 2559000209

**ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

**อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร. เบลูจมาศ อยู่ประเสริฐ (2) รองศาสตราจารย์ ดร. ภรณ์ ต่างวิวัฒน์  
**ปีการศึกษา** 2556

### บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1)สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ (2)การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร (3)ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร (4)ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ ปี 2556 จำนวน 1,800 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาร์โยมานเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 328 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุ

ผลการวิจัยพบว่า (1)เกษตรกรส่วนใหญ่อายุเฉลี่ย 49.82 ปี จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 45.7 เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร กลุ่มลูกค้า ธกส. ร้อยละ 54.0 และมีประสบการณ์ในการทำงานเฉลี่ย 28.95 ปี มีพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 16.02 ไร่ ต้นทุนการผลิตข้าวโดยเฉลี่ย 2,735.23 บาท/ไร่ ผลผลิตการทำนา เฉลี่ย 427.36 กิโลกรัม/ไร่ มีแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.66 คน และมีรายได้จากการทำนาโดยเฉลี่ย 6,913.20 บาท/ไร่ เกษตรกรมีการรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆเกี่ยวกับโรงเรียนเกษตรกรอยู่ในระดับมากและเห็นว่าได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับมาก(2) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุดคือด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการทำกิจกรรม ด้านการประเมินผล ด้านการวางแผน ตามลำดับ (3)ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร พบว่า มี 5 ตัวแปร โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกได้แก่ การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกรและอายุ ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงลบ ได้แก่ ผลผลิตข้าว กิโลกรัม/ไร่และประสบการณ์ในการทำนา (4) เกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร มีปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ปัญหาที่พบมากในโรงเรียนเกษตรกร คือ ปัจจัยการผลิตมาล่าช้า เกษตรกรไม่ตรงต่อเวลา ไม่แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะคือ เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานจัดดำเนินการของโรงเรียนเกษตรกรต่อไป มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ควรจัดปัจจัยการผลิตให้ทันต่อฤดูกาล อยากให้เจ้าหน้าที่มาอบรมอย่างสม่ำเสมอ มีการคัดเกษตรกรที่อายุไม่มาก เข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกรและควรตรงต่อเวลา

**คำสำคัญ** การมีส่วนร่วม โรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ

**Thesis title:** Factors Affecting Farmers' Participation in the Hom Mali Rice Farmer Field School in Si Sa Ket Province

**Researcher:** Miss Chonticha Viyasing; **ID:** 2559000209;

**Degree:** Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

**Thesis advisors:** (1) Dr. Benchamas Yooprasert, Associate Professor;  
(2) Dr. Paranee Tangwiwat, Associate Professor; **Academic year:** 2013

### Abstract

The research entitled Factors Affecting Farmers' Participation in the Hom Mali Rice Farmer Field School in Si Sa Ket Province aimed to study (1) farmers' socio-economic circumstance in the Hom Mali Rice Farmer Field School 2) farmers' participation in the Hom Mali Rice Farmer Field School 3) factors affecting farmers' participation in the Hom Mali Rice Farmer Field School 4) farmers' problems and suggestions for Participation in the Hom Mali Rice Farmer Field School.

This was a survey research and population comprised a number of 1,800 farmers in the Hom Mali Rice Farmer Field School in Si Sa Ket Province in the year 2013. Taro Yamane formula was used to identify 328 samples. Research instrument was interview form. Data obtained was analyzed by program computer using the following statistics i.e. frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, ranking and correlation analysis between variances by regression analysis.

Research findings were as follows. (1) The average age of most farmers was 49.82 years. They completed Prathom 4. It was found 45.7% of them joined membership in agricultural groups/institutes and 54.0% with the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. Their average experience in rice cultivation was 28.95 years. Their average occupied land was 16.02 rai. Their average cost in rice production was 2,735.23 baht. Their average yield was 427.36 kg/rai. Their average number of household labor for agriculture was 2.66 persons. Their average income from rice production was 6,913.20 baht/rai. They received information from diverse sources relating to the Hom Mali Rice Farmer Field School at high level and opined their support from agricultural extension agents was also at high level. (2) Farmers' participation was at the highest level, especially their participation in receiving benefit, performing activity, evaluation and planning respectively. (3) Factors affecting farmers' participation; 5 variances were found, the positive variances were support by agricultural extension agents, membership in agricultural groups/ institutes and age while the negative variances included yield/rai and experience in rice cultivation. (4) Overall problem of farmers in the Hom Mali Rice Farmer Field School was at low level. The most found problems in the School were the delay of production factors, farmers were not punctual and farmers did not express their opinions. It was suggested to keep the School's operation on, support production factors, production factors to be supplied in time of the season, resource persons to provide continued training regularly selection of young farmers to join the School and be punctual.

**Keywords:** Participation, the Hom Mali Rice Farmer Field School, Si Sa Ket Province

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	2
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	2
สมมติฐานการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	8
สภาพทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษ.....	22
โรงเรียนเกษตรกร.....	26
สถานการณ์โรงเรียนเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ.....	30
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	31
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	34
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	34
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	36
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	37
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	38

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร โรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ .....	41
การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ.....	51
ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ.....	58
ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกร ข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ .....	70
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ .....	74
สรุปการวิจัย.....	74
อภิปรายผล .....	78
ข้อเสนอแนะ.....	81
บรรณานุกรม.....	83
ภาคผนวก.....	91
ก แบบสัมภาษณ์.....	92
ข สำเนา เรื่องขอความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกนักศึกษาปริญญาโท สำรวจข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ .....	102
ค แผนที่แสดงที่ตั้งจังหวัดศรีสะเกษ.....	104
ง ตารางแสดงข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปรับใช้.....	106
ประวัติผู้วิจัย.....	110



สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1	จำนวนสมาชิกโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิและกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบล...35
ตารางที่ 4.1	สถานภาพทางสังคมของเกษตรกร..... 42
ตารางที่ 4.2	สถานภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร..... 44
ตารางที่ 4.3	การรับข้อมูลข่าวสารด้าน โรงเรียนเกษตรกร..... 47
ตารางที่ 4.4	การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร..... 49
ตารางที่ 4.5	การมีส่วนร่วมของเกษตรกรโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ...51
ตารางที่ 4.6	ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ..... 55
ตารางที่ 4.7	สัญลักษณ์และอักษรย่อของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม..... 58
ตารางที่ 4.8	ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการวิเคราะห์ความ ถดถอยแต่ละคู่ โดยแสดงในรูปเมตริกสัมพันธ์(Correlation matrix).....58
ตารางที่ 4.9	การวิเคราะห์ถดถอยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ..... 59
ตารางที่ 4.10	การวิเคราะห์ถดถอยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ (ด้านการวางแผน)..... 61
ตารางที่ 4.11	การวิเคราะห์ถดถอยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ (ด้านการทำกิจกรรม)..... 63
ตารางที่ 4.12	การวิเคราะห์ถดถอยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ (ด้านการประเมินผล)..... 65
ตารางที่ 4.13	การวิเคราะห์ถดถอยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ (ด้านการรับผลประโยชน์)..... 67
ตารางที่ 4.14	สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิของเกษตรกร จังหวัดศรีสะเกษ..... 68
ตารางที่ 4.15	ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกร.....70

ญ

## สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
ภาพที่ 2.1 แผนที่แสดงที่ตั้งจังหวัดศรีสะเกษ.....	24



# บทที่ 1

## บทนำ

### 1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรในอดีตที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เกษตรกรมักจะเป็นผู้รับเทคโนโลยีตามระบบ โดยผ่านทางสถาบันวิชาการส่งเสริมการเกษตร ต่อไปยังหน่วยงานในสังกัด คือ ภาค จังหวัด อำเภอ และตำบล ลงสู่เกษตรกรตามลำดับ การส่งเสริมการเกษตรตามแนวทางนี้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมักจะจัดทำแบบเบ็ดเสร็จ คือ กำหนดในโครงการถึงประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับ ซึ่งอาจจะรวมถึงการให้ปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์พืช ปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น โดยคาดหวังว่าเกษตรกรจะต้องปฏิบัติตามต่อไป วิธีการดังกล่าวอาจจะไม่ใช่ความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรแต่เป็นการขัดเยียดความรู้ให้แก่เกษตรกร แทนที่จะเป็นความต้องการของเกษตรกรที่แท้จริง (<http://www.doae.go.th/library/html/detail/farmerschool/index.htm> คืบวันที่ 24 สิงหาคม 2556)

ดังนั้นจึงมีการพัฒนากระบวนการเผยแพร่ความรู้สู่เกษตรกรตามแนวทางใหม่ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้โดยผู้เรียนรู้มีส่วนร่วมตลอดกระบวนการใช้ระบบการให้การศึกษาผู้ใหญ่ที่ผู้เรียนรู้ไม่รู้สึกรู้สึกว่ากำลังถูกสอนหรือเรียนรู้จึงเหมาะกับเกษตรกร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ การศึกษาไม่สูงนักแต่มีประสบการณ์ในอาชีพมาเป็นระยะเวลานาน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการในแนวทางใหม่ที่เรียกว่า "โรงเรียนเกษตรกร" ซึ่งโรงเรียนเกษตรกรในที่นี้หมายถึงกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ในการส่งเสริมให้เกษตรกรได้ร่วมกันคิด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ แก้ไขปัญหา และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ในกระบวนการผลิตได้ ทุกขั้นตอน วิธีการถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรตามแนวทางนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับกิจกรรมปลูกพืชทุกชนิดรวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ด้วย โดยมีหลักการสำคัญคือเกษตรกรหรือผู้เรียนจำเป็นต้องร่วมเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดฤดูการเพาะปลูกหรือตลอดกระบวนการของกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งประโยชน์ของการ เรียนรู้ตามกระบวนการจะช่วยให้เกษตรกรสามารถตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง (<http://www.doae.go.th/library/html/detail/farmerschool/index.htm> คืบวันที่ 24 สิงหาคม 2556)

ด้วยจังหวัดศรีสะเกษ ได้รับอนุมัติโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิเชิงการค้าครบวงจร พร้อมทั้งได้นำกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรมาใช้และมีการอบรมนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรเพื่อเป็นวิทยากรพี่เลี้ยงและถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร โดยนำกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีให้มีความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร มุ่งให้เกษตรกรทำการศึกษาและปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งเกษตรกรบางส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ ในโรงเรียนเกษตรกรเป็นอย่างดีและเกษตรกรบางส่วนไม่มีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมในโรงเรียนเกษตรกรจากประเด็นดังกล่าวจึงมีความจำเป็นต้องการศึกษาว่า มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ ของเกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษตลอดจนปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานใดบ้าง เพื่อที่จะนำไปปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

## 2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

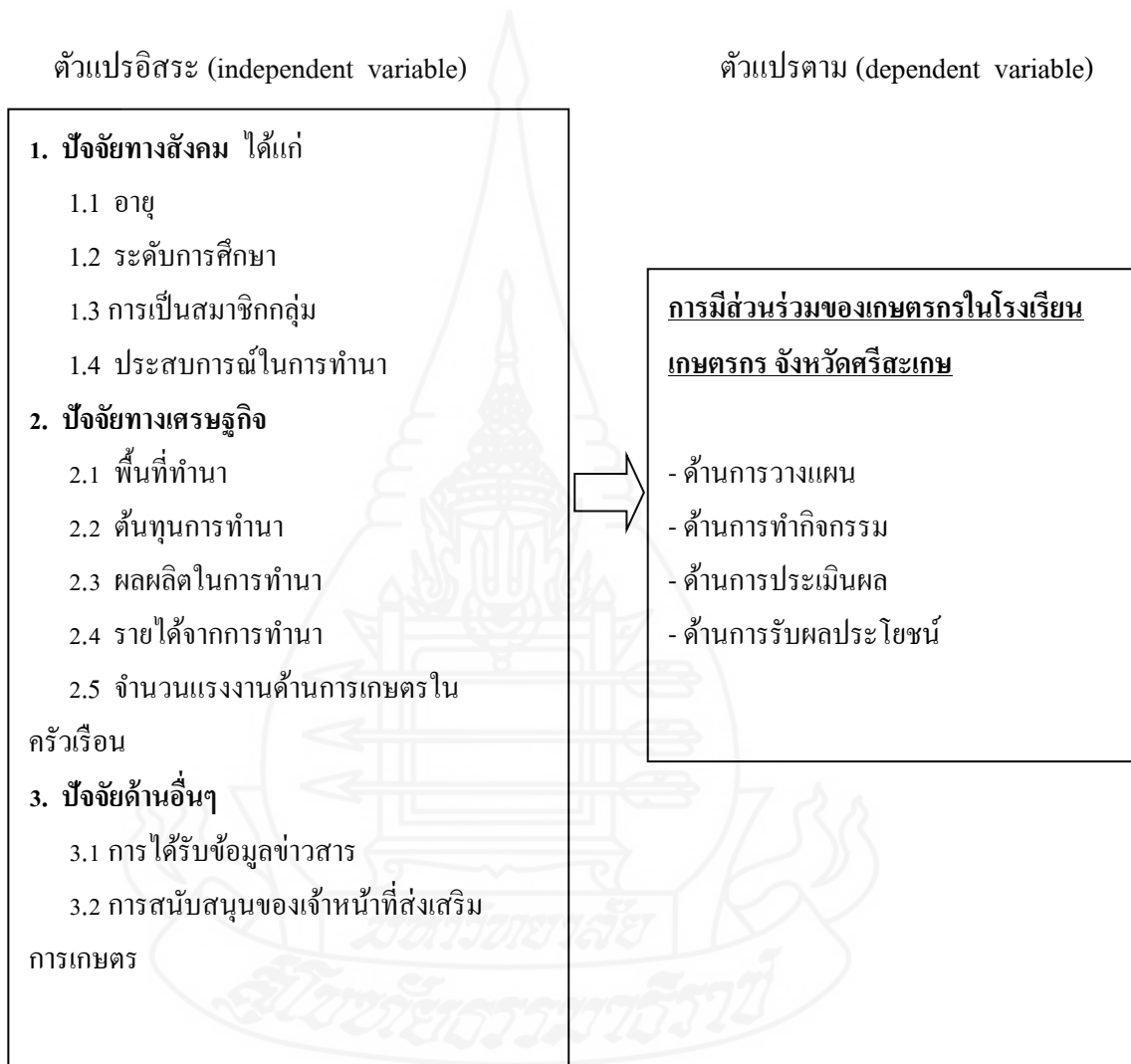
- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ
- 2.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ
- 2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ

## 3. กรอบแนวคิดการวิจัย

3.1 ตัวแปรอิสระ เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางสังคม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร ประสบการณ์ในการทำงาน ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ พื้นที่ทำนา ต้นทุนการทำนา ผลผลิตในการทำนา รายได้จากการทำนา จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน ปัจจัยด้านอื่นๆ ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

3.2 ตัวแปรตาม เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ

จากตัวแปรดังกล่าวสามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (conceptual framework) ดังภาพที่ 1.1



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย



## 5. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ แบ่งตามขอบเขตการวิจัยดังนี้

### 5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร การมีส่วนร่วมใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการทำกิจกรรม ด้านการประเมินผล และด้านการรับผลประโยชน์

### 5.2 ขอบเขตการวิจัยด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาข้อมูลเกษตรกรที่เข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ ตามโครงการผลิตข้าวหอมมะลิเชิงการค้าครบวงจรปี 2556

5.3 ขอบเขตการวิจัยด้านประชากร ประชากร คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ ตามโครงการผลิตข้าวหอมมะลิเชิงการค้าครบวงจร จำนวน 60 โรงเรียน โรงเรียนละ 30 ราย รวมเกษตรกรทั้งหมด 1,800 ราย

5.4 ขอบเขตการวิจัยเชิงพื้นที่ คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ ตามโครงการผลิตข้าวหอมมะลิเชิงการค้าครบวงจร จำนวน 60 โรงเรียน ของจังหวัดศรีสะเกษ

## 6. นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อให้มีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันดังนี้

6.1 การมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกร หมายถึง การที่เกษตรกรเข้าร่วมด้านการวางแผน ด้านการทำกิจกรรม ด้านการประเมินผลและด้านการรับผลประโยชน์ จากการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนเกษตรกร

6.2 การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน หมายถึง การที่เกษตรกรเข้าร่วมด้านการวางแผนเรื่องต่างๆ เช่น การวางแผนกิจกรรม วางแผนลงสำรวจแปลงปลูกพืช วางแผนการจัดการปัญหาต่างๆ เป็นต้น

6.3 การมีส่วนร่วมด้านการทำกิจกรรม หมายถึง การที่เกษตรกรเข้าร่วมด้านการทำกิจกรรมต่างๆในโรงเรียนเกษตรกร เช่น กิจกรรมประชุม อบรม กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น

6.4 การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล หมายถึง การที่เกษตรกรเข้าร่วมด้านการประเมินผล เช่น ร่วมกันตรวจสอบติดตามประเมินแปลงตัวอย่าง ประเมินกิจกรรมและปัญหาที่เกิดขึ้น ประเมินผลสำเร็จของโรงเรียนเกษตรกร เป็นต้น

6.5 การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ หมายถึง การที่เกษตรกรที่เข้าร่วมด้านการรับผลประโยชน์ เช่น มีความรู้ในการทำนาและการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานเพิ่มขึ้น การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต เป็นต้น

6.6 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่เข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ ปี 2556 ในจังหวัดศรีสะเกษ

6.7 โรงเรียนเกษตรกร หมายถึง กระบวนการมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ในการส่งเสริมให้เกษตรกรได้ร่วมกันคิด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ แก้ไขปัญหา และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ในกระบวนการผลิตได้ทุกขั้นตอน โดยมีหลักการสำคัญ คือ เกษตรกรหรือผู้เรียนจำเป็นต้องร่วมเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดฤดูกาลเพาะปลูกหรือตลอดกระบวนการของกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งประโยชน์ของการเรียนรู้ตามกระบวนการจะช่วยให้เกษตรกรสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

6.8 ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ หมายถึง อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่ม ประสบการณ์ในการทำนา

6.9 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หมายถึง พื้นที่ทำนา ต้นทุนการทำนา รายได้จากการทำนา จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน

6.10 จำนวนแรงงานในครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแรงงานในการผลิตข้าวหอมมะลิ ทั้งการปลูก การดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยว

6.11 รายได้จากการทำนา หมายถึง เงินที่ได้จากการขายข้าว ในฤดูกาลปลูก ปี 2556

6.12 การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร หมายถึง การเป็นสมาชิกของกลุ่มอื่นๆ นอกเหนือการเป็นสมาชิกของโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มลูกค้าธกส. กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสหกรณ์การเกษตร กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มกิจกรรมทางการเกษตร

6.13 การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรด้านการส่งเสริมกิจกรรมในโรงเรียนเกษตรกรและด้านปัจจัยการผลิต

6.14 การรับรู้ข่าวสาร หมายถึง แหล่งที่เกษตรกรรับรู้ข่าวสารทางด้านโรงเรียนเกษตรกร



## 7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

7.1 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ และนำไปวางแผนพัฒนาการดำเนินงานในโรงเรียนเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.2 หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ทราบถึงปัญหาและข้อข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกร

7.3 ผลงานวิจัยนำไปเป็นแนวทางการปรับใช้และส่งเสริมการมีส่วนร่วม โรงเรียนเกษตรกรต่อไป

7.4 สามารถนำผลการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานขององค์ความรู้ใหม่ในการศึกษาวิจัย ต่อเนื่องของผู้ที่เกี่ยวข้อง



## บทที่ 2

### วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร  
ข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร วารสาร ตำราวิชาการ  
บทความ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. สภาพทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษ
3. โรงเรียนเกษตรกร
4. สถานการณ์โรงเรียนเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### 1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

##### 1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ พบว่ามีผู้ให้แนวคิดและความหมายของคำว่า การมีส่วนร่วม ไว้มากมาย ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

นาตญา พแดนนอก (2551: 18) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การที่บุคคลสมาชิกในชุมชนหรือสังคม ได้มีโอกาสเข้าร่วมอยู่ในสถานการณ์กลุ่มด้วยความเต็มใจ เป็นการร่วมกระบวนการทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน การวิเคราะห์ สถานการณ์ แก้ปัญหาาร่วมกันในการความคิดสร้างสรรค์ร่วมในการตัดสินใจ ร่วมพัฒนา ร่วมรับผิดชอบ การดำเนินการต่างๆ ในชุมชนจนถึงการประเมินผลร่วมกัน

ยุพาพร รูปงาม (2545: 5) ได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วม (participation) คือเป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกันจะต้องมีมากจนเกิดความคิดริเริ่ม โครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้นของการที่มีคนมารวมกันได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยกลุ่มหรือในนามกลุ่มนั้นกระทำผ่านองค์การ(organization) ดังนั้นองค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2534: 26) ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมในกิจกรรม หมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจการร่วมปฏิบัติและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเองและการที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้ว จำเป็นต้องรับประกันว่ามนุษย์ทุกคนต่างก็ปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมจะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมกลุ่ม ขณะเดียวกันจะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและการชี้แนะที่ถูกต้อง

แก้ว นิเมเริง (2540: 10) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนในชนบทได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา และกิจกรรมส่วนรวมของประชาชน เช่น การมีส่วนร่วมในการคิดเสนอแนะ แก้ไขปัญหาการดำเนินงานตามกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการวางแผน หรือเสนอแนวคิดเกี่ยวกับโครงการพัฒนาและร่วมปฏิบัติโดยรวม บริจาคเงิน วัสดุ สิ่งของ การสละแรงงาน เพื่อพัฒนาหมู่บ้าน และการร่วมติดตามผลการพัฒนา บำรุงรักษาสาธารณประโยชน์ต่างๆ ในเขตหมู่บ้าน

บุญเลื่อน วงศ์หาญ (2550: 6) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมคือ กลุ่มของประชาชน เป้าหมายที่ได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบ และร่วมติดตามประเมินผลอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันในการทำกิจกรรมในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการพัฒนาด้วยความสมัครใจและเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่จะต้องการแก้ไขปัญหที่ตนประสบอยู่ในชุมชน และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างเป็นอิสระ

เจริญ ภัทระ(2540: 1-3) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's participation) หรือการมีส่วนร่วมของชุมชนว่าหมายถึง ความพร้อมและ โอกาสที่ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายประชาชนหรือชุมชน ยอมรับผิดชอบและกระทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันและเจริญยังได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในทรรศนะที่แตกต่างกันอีก 4 ความหมาย คือการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการของประชาชนซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นผู้ที่อยู่ในวงนอกระบบราชการ ได้เพิ่มความสามารถในการควบคุมทรัพยากรและสถาบันต่างๆ ตามสภาวะสังคมที่เป็นอยู่

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง ในการจัดการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่อยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่าง

สมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม และในการมีส่วนร่วมประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับ ในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิด สร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการ ปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

3. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับ โอกาส และได้ใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่มี แสดงออกซึ่ง สิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญ และแสดงถึงซึ่งวิธีแก้ปัญหาและลงมือปฏิบัติ โดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

สร้อยตะกูด (ติวยานนท์) อรรถมานะ (2541: 127) ได้กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม นอกจากจะหมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมายด้วยตัวของเขาเอง ซึ่งจะทำให้เขาเกิดความผูกมัดทางจิตวิทยาที่จะทำให้เป้าหมายหรือโครงการเหล่านั้นบรรลุผล นอกจากนั้นยังเกิดความรู้สึกรู้สึกของการเป็นเจ้าของในเป้าหมายหรือโครงการ ดังนั้น เมื่อถึงภาคปฏิบัติ เขาก็จะมีแรงจูงใจและกระตือรือร้นในทำงานบรรลุผลตามที่เขาได้มีส่วนกำหนดขึ้นมานั้นและยังหมายถึง การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในภารกิจต่างๆ ขององค์กร

WHO/UNICEF (1978) การมีส่วนร่วม คือ การที่กลุ่มของประชาชนก่อให้เกิดการ รวมตัวที่สามารถกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากรและมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดย กลุ่ม

United Nation (1981: 5) ได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation) สรุปได้ว่าหมายถึง การสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสมาชิกในสังคมที่มีอาณาเขต กว้างกว่าได้เข้ามามีส่วนช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมไปถึงการได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาคกัน

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544: 280-282) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทาง ส่งเสริมการเกษตร คือ การมีส่วนร่วมที่เน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลต่างๆทางส่งเสริม การเกษตร ซึ่งได้แก่ เกษตรกร แม่บ้านเกษตรกร เยาวชนเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องนั้นมี ประเด็นสำคัญ (key word) ที่เหมือนกันและแตกต่างกันอยู่หลายประการ ดังนี้

1. เป็นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ (decision-making) ให้กลุ่มบุคคลต่างๆใน งานส่งเสริมการเกษตรได้มีโอกาสร่วมคิด ตัดสินใจ เลือกลงแนวทางในการพัฒนา ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดการสร้างพลังอำนาจ (empowerment) ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มบุคคลต่างๆเหล่านี้

2. เป็นการที่กลุ่มบุคคลต่างๆในงานส่งเสริมการเกษตรได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการทำกิจกรรม(activity involvement) ในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการพัฒนา ตลอดจนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา

3. เป็นการทำให้เกิดความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกัน(equity)ในด้านต่างๆให้เกิดขึ้นในกลุ่มบุคคลต่างๆในงานส่งเสริมการเกษตร โดยทำให้กลุ่มต่างๆเหล่านี้ทุกคนมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาของตัวเองและชุมชน หาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นในฐานะที่เท่าเทียมกัน ตลอดจนมีความเสมอภาคในการร่วมรับผลประโยชน์และร่วมรับผิดชอบกับผลที่เกิดขึ้น

4. เป็นการที่กลุ่มบุคคลต่างๆในงานส่งเสริมการเกษตร ได้มีโอกาสพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการคิดริเริ่ม การจัดการ การควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของชุมชน

5. เป็นการที่บุคคลเป้าหมายในงานส่งเสริมการเกษตรจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ต่างๆและรับสภาพถึงผลเสียที่เกิดขึ้น โดยถือว่าบุคคลเป้าหมายนั้นเป็นผู้มีส่วนได้เสีย(stakeholder) ในการดำเนินการพัฒนา ด้วยความรู้สึกร่วมกันถึงความเป็นเจ้าของ (ownership) หรือหุ้นส่วน (partnership)

จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ร่วมการตัดสินใจ ร่วมการวางแผน ร่วมการปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผลเป็นอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน เพื่อที่จะการดำเนินกิจกรรมต่างๆบรรลุวัตถุประสงค์

## 1.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544: 299) ได้กล่าวสรุปถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมกล่าวพอสังเขปไว้ดังนี้

### 1. ทฤษฎีการกระทำทางสังคม

1.1 Max waber ได้ศึกษาเรื่องการกระทำของมนุษย์ (human axtion) โดยให้คำจำกัดความการกระทำว่า เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งที่เป็นแบบเปิดเผยและลึกลับ ซึ่งบุคคลผู้กำหนดให้มีความหมายเป็นส่วนตัว การกระทำทางสังคม มี 4 ขั้นตอน คือ การกระทำที่มีเหตุผล (rational) การกระทำที่เกี่ยวกับค่านิยม(value) การกระทำตามประเพณี(tradition) และการกระทำที่แฝงไว้ด้วยความเสนาหา(affective)

1.2 Person ได้สร้างทฤษฎีการกระทำทางสังคมโดยอธิบายการกระทำของมนุษย์ว่าการกระทำใดๆ ของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ระบบสังคมที่บุคคล

นั้นเป็นสมาชิกอยู่ วัฒนธรรมในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับความคิดหรือความเชื่อ ความสนใจและระบบค่านิยมของบุคคล

1.3 Reader นักสังคมวิทยา ได้อธิบายว่า การกระทำทางสังคมประกอบไปด้วยกลุ่มปัจจัยหลายประการ ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง ซึ่งเหตุผลในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ที่เรียกว่าความเชื่อหรือความไม่เชื่อ โดยกล่าวว่าการกระทำของมนุษย์ในเรื่องใดก็ตามขึ้นอยู่กับเป้าหมาย ความผูกพัน แรงเสริม โอกาส ความสามารถ และการสนับสนุน

2. ทฤษฎีการจูงใจMaslow ได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจ (motivation) ของการกระทำของมนุษย์ไว้หลายประการและได้อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานซึ่งเกิดขึ้นจากความพึงพอใจ ความต้องการเหล่านั้นถูกจัดลำดับชั้นของความต้องการจากน้อยไปหามาก เมื่อความต้องการใดเกิดขึ้นแล้วไม่ได้รับการบำบัดเพียงพอ ความต้องการเหล่านั้นก็ยังคงอยู่และจะเป็นแรงขับที่มีพลังผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมโน้มไปทางที่จะบำบัดความต้องการเหล่านั้นอยู่เสมอซึ่งความต้องการพื้นฐานที่ทำให้คนเราแสดงพฤติกรรมต่างๆ มีอยู่ 5 ประการด้วยกัน

3. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมSecondและ Shoemaker ได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมว่า บุคคลจะเลือกสมาคมหนึ่งสมาคมใดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าเขาได้รับประโยชน์อะไร และจะต้องเสียอะไรและในที่สุดเขาจะเลือกเข้าสมาคมก็ต่อเมื่อผลที่ได้รับมากกว่าผลเสีย

4. ทฤษฎีการยอมรับRogerและ Shoemaker ได้ศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับวิทยาการใหม่ของบุคคล จะต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ 5 ขั้นตอน คือ

1) ขั้นการรับรู้ (awareness stage) คือ การที่บุคคลได้รับวิทยาการใหม่หรือความคิดใหม่เป็นครั้งแรก แต่ยังไม่มีความรู้อย่างแจ่มแจ้งในวิทยาการใหม่นั้น เป็นการรับรู้วิทยาการใหม่แต่ยังไม่แสวงหาข่าวสารเพิ่มเติม

2) ขั้นความสนใจ (interest stage) เป็นระยะที่บุคคลเริ่มสนใจในความรู้ใหม่และพยายามเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

3) ขั้นการประเมิน (evaluation stage) เป็นระยะที่บุคคลคิดทบทวนไตร่ตรองถึงผลดีผลเสียของความรู้ใหม่อยู่ในใจก่อนที่จะทดลองทำหรือไม่ทำต่อไป

4) ขั้นการทดลอง (trial stage) เป็นระยะที่บุคคลนำความรู้ใหม่ไปปฏิบัติในขนาดเล็ก เป็นการทดลองเพื่อดูผลก่อนจะตัดสินใจยอมรับต่อไป

5) ขั้นยอมรับ (adoption stage) เป็นขั้นตอนที่บุคคลตกลงใจนำวิทยาการใหม่ไปปฏิบัติต่อไปอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นการยอมรับผลการทดลองว่าใช้ได้ผล นอกจากนั้น Roger ยังได้ให้แนวคิดต่อไปอีกว่าจะมีปัจจัยอื่นๆ อีก 4 ประการที่มีผลต่ออัตราการยอมรับคือ

ก. แบบของการตัดสินใจยอมรับวิทยาการใหม่

ข. ช่องทางการสื่อสารความรู้ ที่ใช้เป็นตัวแพร่กระจาย วิทยาการใหม่ ซึ่งมีหน้าที่ต่าง ๆ กันในกระบวนการตัดสินใจของผู้ยอมรับวิทยาการใหม่

ค. ลักษณะธรรมชาติของระบบสังคม

ง. ความเพียรพยายามของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการแพร่กระจาย

วิทยาการใหม่ที่มีผลต่ออัตราการยอมรับ

### 1.3 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

โกวิท พวงงาม (2545: 8) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ในการพัฒนา ควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาลงมือ ไร้ประโยชน์ เพราะชาวชนบทจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการ ดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็น ขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการ นำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดค้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำ ไปนั้น ได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันใน โอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความสำเร็จลำบาก

เจมส์ คี บีนทง (2526: 272 - 273) ได้แยกการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ทัศนีย์ ไทยาภิรมย์ (2526: 15) ได้แยกแยะรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้ คือ

1. ร่วมคิด: สภาพที่เป็นอยู่มีอะไรเดือดร้อน และสาเหตุจากอะไร
2. ร่วมวางแผน: วิเคราะห์สาเหตุ จัดลำดับความสำคัญของปัญหา พิจารณาทางเลือก
3. ร่วมดำเนินการ: ดำเนินการตาม โครงการ และแผนกำหนดโครงการและแผนงาน
4. ร่วมติดตามประเมินผล: ประเมินผลความสำเร็จหรือล้มเหลวเป็นระยะๆ และแก้ไข

ปรีชา ติวลัยเสถียร (2543: 143) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจน

จัดลำดับความสำคัญของปัญหา

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะต้องใช้

3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยประชาชนเข้าร่วมในการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์แรงงาน เงินทุน หรือเข้าร่วมการบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม

5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลเพื่อที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย (2545 : 116) ยังได้ กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอดจน กำหนด



ความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความ ต้องการ

2. ชั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจน กำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

3. ชั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ใน การสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วม บริหารงาน ประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. ชั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับ ผลประโยชน์อัน เกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

5. ชั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วม ประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

โกวิท พวงงาม ( 2545: 11) ได้กล่าวถึง กรรมวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถทำได้หลายวิธี ที่สำคัญมี ดังต่อไปนี้

1. การเข้าร่วมประชุมอภิปราย เป็นการเข้าร่วมถกปัญหาหรือเนื้อหาสาระของ แผนงานหรือ โครงการพัฒนา เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชน

2. การถกเถียง เป็นการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งตามวิถีทางประชาธิปไตยเพื่อให้ ทราบถึงผลดี ผลเสียในกรณีต่าง ๆ โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นที่มีผลกระทบ ทั้งทางบวกและ ทางลบต่อความเป็นอยู่ของเขา

3. การให้คำปรึกษาแนะนำ ประชาชนต้องร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการ บริหารโครงการเพื่อให้ความมั่นใจว่ามีเสียงของประชาชนที่ถูกละเลย เข้ามีส่วนร่วม รับรู้และ ร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนด้วย

4. การสำรวจ เป็นวิธีการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่อง ต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

5. การประสานงานร่วม เป็นกรรมวิธีที่ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือก ตัวแทนของกลุ่มเข้าไปเป็นแกนนำในการจัดการหรือบริหาร

6. การจัดทัศนศึกษา เป็นการให้ประชาชนได้เข้าร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริง ณ จุด ดำเนินการ ก่อนให้มีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

7. การสัมมนาหรือพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำ รวมทั้งประชาชนที่ได้รับ ผลกระทบเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น

8. การไต่สวนสาธารณะ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย กฎ ระเบียบในประเด็นต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน โดยรวม

9. การสาธิต เป็นการใช้เทคนิคการสื่อสารทุกรูปแบบเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจนอันจะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วม

10. การรายงานผล เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทบทวนและสะท้อนผลการตัดสินใจต่อโครงการอีกครั้งหนึ่ง หากมีการเปลี่ยนแปลงจะได้แก้ไขได้ทัน่วงที

กล่าวโดยสรุป จากแนวคิดจากนักวิชาการหลายท่านสามารถสรุป ขั้นตอนการมีส่วนร่วม ได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

### 1.3 ระดับของการมีส่วนร่วม

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546: 17) ได้กล่าวถึงระดับของการมีส่วนร่วมตามหลักการทั่วไปว่าแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ครอบครัว/ชุมชนของตน
2. การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร
3. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะในโครงการที่ตนมีส่วนได้เสีย โดย แบ่งเป็น 3 กรณีแล้วแต่กิจกรรมในตนอยู่ในขั้นตอนใดต่อไปนี้
  - 3.1 คนมีน้ำหนักการตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ
  - 3.2 คนมีน้ำหนักการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ
  - 3.3 คนมีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ
4. การมีส่วนร่วมทำ คือร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด
5. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คืออาจไม่มีโอกาสร่วมทำ แต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ

นอกจากนี้ยังได้มีการแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมเป็นระดับของการมีส่วนร่วม ตามแนวทางพัฒนาชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยได้ แบ่งไว้ดังนี้

1. ร่วมค้นหาปัญหาของตนให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหารากเหง้าของปัญหา
2. ร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของตนในปัจจุบันคืออะไร
  - 2.1 ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดลำดับปัญหา เพื่อจะแก้ไขสิ่งใดก่อนหลัง

2.2 วางแผนแก้ไขปัญหาเป็นเรื่อง ๆ  
 2.3 ร่วมระดมความคิด ถึงทางเลือกต่าง ๆ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อ  
 แก้ไขปัญหาที่วางแผนนั้น

2.4 ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้

2.5 ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาที่วางแผนนั้น ๆ

2.6 ร่วมติดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน

2.7 ร่วมรับผลประโยชน์/หรือร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

ณรงค์ มหรรณพ และคฤสิต เวชกิจ (2534: 28) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของ  
 ประชาชนต่อองค์กรประชาชนในท้องถิ่น 7 ระดับ จากน้อยไปหามาก ดังนี้

ระดับที่ 1 ไม่มีส่วนร่วมเลย ประชาชนเข้ามาร่วมโครงการเพราะถูกบังคับ

ระดับที่ 2 มีส่วนร่วมน้อยมาก ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการถูกล่อใจด้วย  
 ผลประโยชน์บางอย่าง

ระดับที่ 3 มีส่วนร่วมน้อย ประชาชนจะถูกชักชวนให้ความร่วมมือเพราะการ  
 โฆษณาการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งพยายามชี้ให้เห็นถึงความดีของโครงการให้  
 ประชาชนหลงเชื่อจนให้ความร่วมมือ

ระดับที่ 4 มีส่วนร่วมปานกลาง ประชาชนจะถูกเรียกประชุมแล้วสอบถาม หรือ  
 สัมภาษณ์ว่ามีปัญหาความต้องการอะไร ทางราชการจะเป็นผู้หาทางแก้ไขและวางแผนการปฏิบัติให้

ระดับที่ 5 มีส่วนร่วมค่อนข้างสูง ประชาชนเริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความ  
 คิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนและการดำเนินงานบ้าง แต่การตัดสินใจยังเป็นส่วนของราชการ

ระดับที่ 6 มีส่วนร่วมสูง ประชาชนมีโอกาสในการให้คำปรึกษาหารืออย่างใกล้ชิดมี  
 โอกาสในการตัดสินใจปัญหา และหาทางแก้ไขด้วยตนเอง จนกระทั่งมีสิทธิ์เสนอโครงการและเข้า  
 ร่วมปฏิบัติด้วย

ระดับที่ 7 มีส่วนร่วมในอุดมคติ ประชาชนจะเป็นหลักสำคัญของการตัดสินใจในทุก  
 เรื่อง ตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติงาน และการประเมินโครงการ

สรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนระดับต่าง ๆ ดังนี้

ระดับ 1 - 3 เริ่มจากไม่มีส่วนร่วมเลยจนถึงมีส่วนร่วมเล็กน้อย

ระดับ 4 - 6 มีส่วนร่วมปานกลาง จนถึงระดับสูง

ระดับ 7 เป็นการมีส่วนร่วมในอุดมคติ ถ้าประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับองค์กรประชาชน  
 จนถึงระดับนี้ การดำเนินงานส่งเสริมย่อมจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้โดยง่าย

#### 1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ได้มีผู้ศึกษาและเสนอปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

Cohen and Uphoff (1977: 17-19) ได้เสนอทฤษฎีการมีส่วนร่วมซึ่งมีกว้างๆ 3 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผล และได้เสนอบริบทของการมีส่วนร่วมว่า ในการพิจารณาการมีส่วนร่วมจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อม ซึ่งมีความซับซ้อนอย่างมากด้วย ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางวัฒนธรรม และปัจจัยทางประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ Cohen and Uphoff (1977: 59-78) ยังได้เสนอเพิ่มเติมอีกว่ามีบุคคล 4 กลุ่ม ที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมใน โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบทประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีปัจจัยหลายอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ อายุและเพศ สถานภาพในครอบครัว ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม อาชีพ รายได้ และทรัพย์สิน ระยะเวลาในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ พื้นที่ถือครอง และสถานภาพการทำงาน

ชูเกียรติ ภัยลี (2536: 19) กล่าวถึง การแบ่งปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมเป็น 3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ การศึกษา เป็นต้น
2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ สถานภาพ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง เป็นต้น

3. ปัจจัยทางด้านการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ การติดต่อรับฟังข่าวสารต่าง ๆ

ประยูร ศรีประสาธน์ (2542: 5) ได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วม ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มีด้วยกัน 3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ
  2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม
  3. ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล
- ฉลอง ดิษลี (2541: 20) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย
- 1) ปัจจัยด้านกายภาพ ประกอบด้วย
    - (1) ปัจจัยด้านกายภาพ : ลักษณะภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐาน การคมนาคม

- (2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ : ฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้
- (3) ปัจจัยด้านการเมือง : บรรยากาศทางการเมือง อุดมการณ์ อุดมคติทางการเมือง  
ของประชาชน
- (4) ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม : วิธีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี  
ทัศนคติความเชื่อ ค่านิยมที่แตกต่างกันแต่ละพื้นที่
- (5) ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ : ความเป็นมาของเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ข้อกำหนดของ  
ชุมชน
- (6) ปัจจัยส่วนบุคคล : คนเมือง คนชนบท กลุ่มอาชีพ ระดับความรู้ การมี  
บทบาทในฐานะต่าง ๆ ของสังคม

## 2) ปัจจัยด้านลักษณะโครงการ ประกอบด้วย

- (1) ความยากง่ายของเทคโนโลยีที่ใช้ในงาน
- (2) ทรัพยากรที่ใช้ ความยากง่ายในการหา
- (3) ลักษณะของผลประโยชน์ที่ได้รับ
- (4) ความเชื่อมโยงของโครงการกับโครงการอื่น ๆ
- (5) ความยืดหยุ่นของโครงการ
- (6) การเข้าถึงการบริหารโครงการ

สมใจ เข้มเจริญ (2531: 15) ได้กล่าวถึง ปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับ  
การมีส่วนร่วม ซึ่งได้แก่ลักษณะส่วนบุคคลต่าง ๆ คือ อายุ เพศ สถานภาพทางสังคม อาชีพ  
การศึกษา ถิ่นที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น และปัจจัยอื่น ๆ เช่น การอาศัยในเมืองหรือ  
ชนานเมือง ค่านิยม และทัศนคติ

Reeder (1974: 39-53) ได้สรุปปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน  
ไว้ 11 ประการ ดังนี้

1. การปฏิบัติตน ให้คล้อยตามความเชื่อพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคลและกลุ่มบุคคล  
เหมือนจะเลือกแบบ วิธีการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อพื้นฐานของตนเอง
2. มาตรฐานคุณค่า บุคคลและกลุ่มบุคคลเหมือนจะปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้อง  
กับมาตรฐานคุณค่าของตนเอง
3. เป้าหมาย บุคคลและกลุ่มบุคคลเหมือนจะส่งเสริม ปกป้อง และรักษาเป้าหมาย  
ของตนเอง
4. ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา พฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล บางครั้งมี  
รากฐานมาจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา

5. *ความคาดหวัง* บุคคลและกลุ่มบุคคลจะประพฤติตามแบบที่ตนคาดหวังว่า จะต้องประพฤติในสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่น
  6. *การมองแต่ตัวเอง* บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งคิดว่าตัวเองควรต้องกระทำเช่นนั้น
  7. *การบีบบังคับ* บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรู้สึกว่าตนถูกบีบบังคับให้ทำ
  8. *นิสัยและประเพณี* บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเรามีนิสัยชอบกระทำเมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ
  9. *โอกาส* บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติของสังคมโดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและชนิดของโอกาส ซึ่งโครงสร้างของสังคมเอื้ออำนวยให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำเช่นนั้นเท่าที่พวกเขาได้รับรู้มา
  10. *ความสามารถ* บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่างที่คนเห็นว่าสามารถทำในสิ่งที่ต้องการให้เขาทำในสถานการณ์เช่นนั้น
  11. *การสนับสนุน* บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเริ่มปฏิบัติเมื่อเขาารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุนที่ดี เพื่อให้กระทำการเช่นนั้น
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2531: 20) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมดังนี้ คือ *ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์* ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์ และวิหาร
- ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศหรือตำแหน่ง* ทำให้เกิดความเกรงใจที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรงผู้น้อยก็ช่วย
- อำนาจบังคับที่เกิดจากคนที่มีอำนาจเหนือกว่า* ทำให้เกิดการบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ เช่น บิบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส
- ปริยากร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535: 145 – 153) กล่าวว่า ปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ใช้เป็นเครื่องมือชี้ปัญหาที่เกี่ยวกับการทำงานมี 3 ประการ คือ
- ปัจจัยด้านบุคคล (personal factors)* หมายถึง คุณลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงาน ได้แก่ ประสบการณ์ในการทำงาน เพศ จำนวนสมาชิกในความรับผิดชอบ อายุ เวลาในการทำงาน การศึกษา เงินเดือน ความสนใจ เป็นต้น
- ปัจจัยด้านงาน (factors in the job)* ได้แก่ ลักษณะงาน ทักษะในการทำงาน ฐานะทางวิชาชีพ ขนาดของหน่วยงาน ความห่างไกลของบ้านและที่ทำงาน สภาพทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น

ปัจจัยด้านการจัดการ (*factors controllable by management*) ได้แก่ ความมั่นคงในงาน ผลประโยชน์ โอกาสก้าวหน้า อำนาจ ตำแหน่งหน้าที่ สภาพการทำงาน เพื่อนร่วมงาน ความรับผิดชอบ การสื่อสารกับผู้บังคับบัญชา ความศรัทธาในตัวผู้บริหาร การนิเทศ เป็นต้น ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543: 20) ปัจจัยที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา ยังแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1) ปัจจัยด้านกลไกของรัฐ โดยรัฐต้องดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ การกำหนดนโยบาย ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมท้องถิ่น สนับสนุนกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง การสร้างช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน โดยระบบต่างๆ ของราชการต้องเอื้ออำนวยและเพิ่มโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการติดตามประเมินผลและการสนับสนุนในภายหลัง

2) ปัจจัยด้านประชาชน โดยประชาชนในชุมชน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจและมีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา เป็นฝ่ายตัดสินใจ ริเริ่มกิจกรรมและรับผลประโยชน์ เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมหรือเป็นผู้นำท้องถิ่น มีการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานอื่น และได้รับการฝึกอบรม การศึกษาดูงานและรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

3) ปัจจัยด้านนักพัฒนา โดยนักพัฒนาต้องทำหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ ศึกษาชุมชนเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและได้เรียนรู้สภาพแวดล้อมในทุกๆ ด้านในชุมชน มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของกระบวนการมีส่วนร่วม ค้นหาผู้นำที่มีศักยภาพ ซึ่งเป็นผู้ที่กระตุ้นให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในงานพัฒนา รวมกลุ่มกับชาวบ้านเพื่อหาหนทางแก้ปัญหา เป็นผู้สนับสนุนด้านศึกษา การให้ข้อมูลข่าวสาร วิทยาการใหม่ๆ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความจริงใจและมีความผูกพันกับท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเชื่อถือและศรัทธาและดำเนินงานพัฒนาที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

4) ปัจจัยเชิงใจ ได้แก่ การได้รับผลประโยชน์จากการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาและโครงการพัฒนาตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

จากแนวความคิดที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้แบ่งปัจจัยในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. ปัจจัยทางสังคม ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร และประสบการณ์ในการทำงาน
2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย พื้นที่ทำนา ต้นทุนการทำนา ผลผลิตในการทำนา รายได้จากการทำนา และจำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน

3. ปัจจัยด้านอื่นๆ ประกอบด้วย การรับข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

### 1.5 ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วม

อนงค์ พัฒนจักร (2535: 49-50) ได้จำแนกอุปสรรคและปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. อุปสรรคที่เกิดจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นแหล่งรวมศูนย์อำนาจไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบาย กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการวางแผน และการดำเนินงาน อนึ่งทัศนคติค่านิยม และทักษะของเจ้าหน้าที่รัฐเคยชินต่อการกระทำและติดต่อสื่อสารในคนกลุ่มเดียวกัน จึงใช้ภาษาเทคนิคของตนแล้วตีความว่าประชาชนต้องเข้าใจ การดำเนิน การประเมินผลโครงการเจ้าหน้าที่องค์กรของรัฐก็มีความคิดว่า ตัวโครงการหรือกิจกรรมต้องบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้โดยไม่คำนึงถึงการพัฒนาคคนในชุมชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนรับรู้หรือเกี่ยวข้องแต่อย่างใด ส่วนการปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งและประสิทธิภาพความรับผิดชอบต่องานพัฒนาของเจ้าหน้าที่รัฐก็ส่งผลกระทบต่อชุมชนโดยตรง

2. อุปสรรคที่เกิดจากชุมชน เนื่องจากการพัฒนาที่ผ่านมาชุมชนยังขาดความพร้อม และมีข้อบกพร่องในหลายประการ เช่น การขาดองค์กรท้องถิ่นที่เหมาะสมจึงขาดผู้ที่อุทิศตนและเวลาแก่ชุมชนอย่างเต็มที่จนขาดทักษะการทำงาน ขาดการติดต่อสื่อสารที่ดี ประชาชนได้รับความรู้ไม่เพียงพอก่อให้เกิดปัญหาการสื่อความหมาย การทำความเข้าใจ การขอความคิดเห็นและความคิดริเริ่มใหม่ๆ อนึ่ง ความแตกต่างกันในชุมชนและผลทางเศรษฐกิจในชุมชนก่อให้เกิดการแตกแยกทางความคิดค่อนข้างมากต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

3. อุปสรรคที่เกิดจากสังคมจะเกิดขึ้นในระดับความสัมพันธ์ของสังคม ซึ่งพิจารณาไว้ใน 3 ด้าน คือ ด้านการเมือง ด้านกฎหมาย และระบบราชการ ซึ่งผลจากอุปสรรคทั้ง 3 ด้านจะส่งผลให้เกิดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของแผนกิจกรรมทางราชการ

## 2. สภาพทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษ

### 2.1 ข้อมูลทั่วไป

ศรีสะเกษ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานตอนล่างที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน เคยเป็นชุมชนที่มีอารยธรรมรุ่งเรืองมานับพันปี นับตั้งแต่สมัยขอมเรืองอำนาจ และมีชนเผ่าต่าง ๆ อพยพมาตั้งรกรากในบริเวณนี้ ได้แก่ พวกข่า ลาว เขมร และเขอ ศรีสะเกษเดิมเรียกกันว่าเมืองขุขันธ์ เมืองเก่าตั้งอยู่ที่บริเวณบ้านปราสาทที่เหล็ยมดงลำดวน ตำบลดวนใหญ่ อำเภอวังหินใน



ปัจจุบัน ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเมืองเมื่อ พ.ศ. 2302 สมัยกรุงศรีอยุธยาโดยมีหลวงแก้วสุวรรณซึ่งได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพระยาไกรภักดีเป็นเจ้าเมืองคนแรก ล่วงถึงรัชสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ย้ายเมืองชุมชนมาอยู่ที่เมืองเก่า ตำบลเมืองเหนือ อำเภอเมืองศรีสะเกษในปัจจุบัน แต่ยังคงใช้ชื่อว่า เมืองชุมชนจนถึง พ.ศ. 2481 จึงเปลี่ยนเป็นจังหวัดศรีสะเกษตั้งแต่นั้นมา (<http://th.wikipedia.org/wiki/ศรีสะเกษ> ค้นคืนวันที่ 5 มิถุนายน 2557)

## 2.2 สภาพภูมิประเทศ

จังหวัดศรีสะเกษนั้น ตอนใต้มีทิวเขาพนมดงรักซึ่งทอดตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตกเป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา ยาว 127 กิโลเมตร ยอดเขาสูงสุดในจังหวัดชื่อ "พนมตาเมื่อน" สูง 673 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยตั้งอยู่ในเขตอำเภอกันทรลักษ์ จากเขาพนมตาเมื่อนนี้ พื้นที่ค่อย ๆ ลาดต่ำลงไปทางเหนือเข้าสู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำมูล ภูมิประเทศส่วนใหญ่ซึ่งอยู่ทางตอนกลางและตอนเหนือของจังหวัดมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มลอนลาด มีระดับความสูงระหว่าง 150-200 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีลำน้ำหลายสายไหลผ่านพื้นที่ราบนี้ลงไปยังแม่น้ำมูล ลำน้ำสายสำคัญได้แก่ ห้วยทับทัน ห้วยสำราญ และห้วยขะยุงตัวจังหวัดศรีสะเกษในปัจจุบันตั้งอยู่ริมฝั่งห้วยสำราญ ห้วยน้ำคำและห้วยขะยุง ห่างจากแม่น้ำมูลไปทางทิศใต้ประมาณสิบ กิโลเมตร และอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 126 เมตรทางตอนเหนือของจังหวัดมีแม่น้ำมูลไหลผ่านเขตอำเภอสีลาสาท, อำเภอรามัน, อำเภอเมืองศรีสะเกษ, อำเภอขามเฒ่า และอำเภอกันทรารมย์ เป็นระยะทางยาวประมาณ 120 กิโลเมตร บริเวณนี้ถือเป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์ที่สุดของจังหวัด เนื่องจากเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำขนาดใหญ่อันอยู่สูงจากระดับทะเลปานกลางประมาณ 115-130 เมตร (<http://th.wikipedia.org/wiki/ศรีสะเกษ> ค้นคืนวันที่ 5 มิถุนายน 2557)

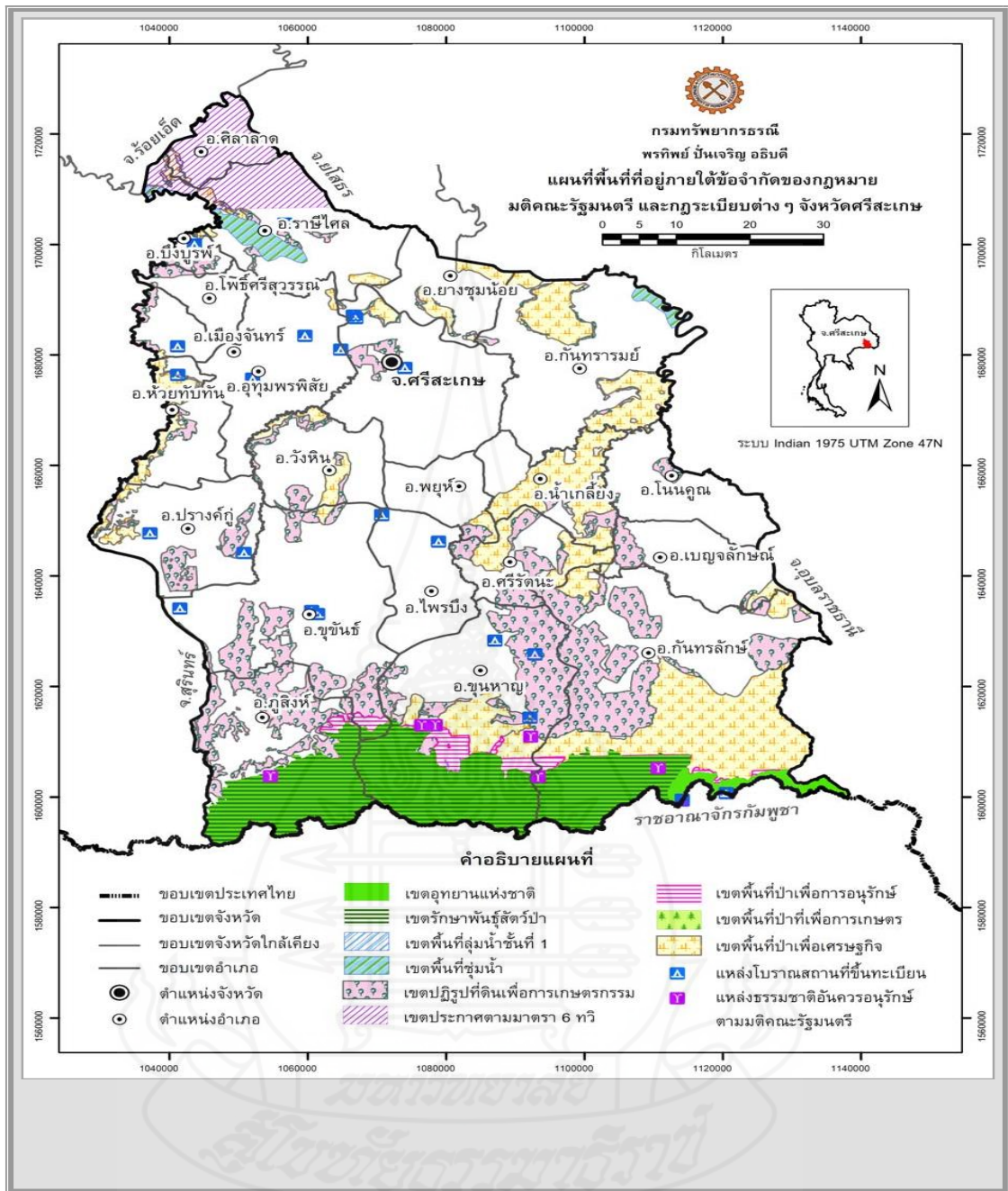
## 2.3 ที่ตั้งอาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดยโสธร และร้อยเอ็ด

ทิศใต้ ติดต่อกับ ประเทศกัมพูชา โดยมีเทือกเขาดงรักเป็นแนวกั้นเขตแดน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดสุรินทร์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดอุบลราชธานี



ภาพที่ 2.1 แผนที่แสดงที่ตั้งจังหวัดศรีสะเกษ

ที่มา : การจำแนกเขตเพื่อการจัดการด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี จังหวัดศรีสะเกษ (2553: 9)

## 2.4 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษ มีอากาศร้อนจัดในฤดูร้อนและค่อนข้างหนาวจัดในฤดูหนาว ส่วนฤดูฝนจะมีฝนตกหนักในเดือนกันยายน โดยมักจะตกหนักในพื้นที่ตอนกลางและตอนใต้ของจังหวัด ส่วนพื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัดจะมีปริมาณฝนตกน้อยและไม่ค่อยสม่ำเสมอ โดยเฉลี่ยแล้วในปีหนึ่ง ๆ จะมีฝนตก 100 วัน ปริมาณฝนเฉลี่ย 1,200-1,400 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิต่ำสุดประมาณ 10 องศาเซลเซียส สูงสุดประมาณ 40 องศาเซลเซียสเฉลี่ยประมาณ 26-28 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยร้อยละ 66-73  
([http://sisaket.go.th/site\\_map/weather.html](http://sisaket.go.th/site_map/weather.html) ค้นคืน วันที่ 9 มิถุนายน 2557)

## 2.5 ทรัพยากรธรรมชาติ

### 2.5.1 ป่าไม้

ลักษณะป่าไม้ของจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนใหญ่เป็นป่าโปร่ง

ประกอบด้วย ป่ายาง ไม้เต็ง ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้กระบาก และไม้เบญจพรรณ จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ป่าไม้ที่สมบูรณ์ 11.67 % ของพื้นที่ ศรีสะเกษ

### 2.5.2 แหล่งน้ำ

มีแหล่งน้ำที่สำคัญและมีผลต่อกิจกรรมการเกษตร การประมง ดังนี้

1) แม่น้ำมูล ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาตงพญาเย็น ในท้องที่อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ไหลเข้าสู่จังหวัดศรีสะเกษ บริเวณอำเภอรามิไศล

2) ห้วยทับทัน ไหลมาจากอำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์

3) ห้วยสำราญ ไหลมาจากเขตอำเภอปรังคังแล้วไหลลงแม่น้ำมูล ที่เขตอำเภอเมืองฯ

4) ห้วยศาลา เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่ตัดแปลงทำเป็นเขื่อนเก็บน้ำที่ไหลมาจากห้วยสำราญแลมีต้นน้ำจากห้วยพนมดงรัก สามารถบรรจุน้ำได้สูงสุด 52.5 ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ทำการชลประทาน จำนวน 20,400 ไร่ มีน้ำตลอดปี

([http://sisaket.go.th/site\\_map/forest\\_kind.html](http://sisaket.go.th/site_map/forest_kind.html) ค้นคืนวันที่ 9 มิถุนายน 2557)

## 2.6 การคมนาคม

การเดินทางจากกรุงเทพฯ ถึงจังหวัดศรีสะเกษสามารถไปได้หลายแบบ เช่น

**2.6.1 ทางรถยนต์** จากกรุงเทพฯ เดินทางไปตามทางหลวงหมายเลข 1 (พหลโยธิน) แล้วต่อด้วยทางหลวงหมายเลข 2 (มิตรภาพ) ที่จังหวัดสระบุรี ผ่านจังหวัดนครราชสีมา (ทางหลวงหมายเลข 226) เข้าจังหวัดบุรีรัมย์ (ทางหลวงหมายเลข 219) ผ่านอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย อำเภอบรบือ เข้าสู่จังหวัดศรีสะเกษ รวมระยะทางประมาณ 475 กิโลเมตร

**2.6.2 ทางรถไฟ** มีขบวนรถไฟที่วิ่งผ่านสถานีจังหวัดศรีสะเกษ เทียวขึ้น-เที่ยวลงวันละ 22 ขบวน ระยะทางจากกรุงเทพฯ ถึงสถานีจังหวัดศรีสะเกษ 515 กิโลเมตร ขบวนรถไฟวิ่ง

ผ่านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษและสิ้นสุดปลายทางที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี (ที่มา:การจำแนกเขตเพื่อการจัดการด้าน ธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี จังหวัดศรีสะเกษ 2553: 6)

## 2.7 สภาพทางสังคม

**2.7.1 การปกครอง** จังหวัดศรีสะเกษจัดรูปแบบการปกครองตามลักษณะการปกครองส่วนภูมิภาค โดยแบ่งออกเป็น 22 อำเภอ 204 ตำบล และ 2,613 หมู่บ้าน และจัดรูปแบบการปกครองตามลักษณะการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 12 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 202 แห่ง

**2.6.2 ประชากร** ข้อมูลประชากร ณ เดือนพฤศจิกายน 2551 จังหวัดศรีสะเกษมีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,441,790 คน เป็นชาย 720,478 คน หญิง 721,312 คน (ที่มา: การจำแนกเขตเพื่อการจัดการด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี จังหวัดศรีสะเกษ)

## 2.8 สภาพเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดศรีสะเกษ พิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Products of Sisaket) โดยการจัดเก็บข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงในจังหวัด มีมูลค่า 75,585 ล้านบาทเพิ่มขึ้น 11,867 ล้านบาท จากปี 2554 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดศรีสะเกษต่อประชากร (Gross Provincial Products Per Capita) เท่ากับ 48,891 บาทต่อคน จากจำนวนประชากร 1.55 ล้านคน เพิ่มขึ้น 7,516 บาท จากปีที่ผ่านมาคิดเป็นร้อยละ 18.2 อัตราการเจริญเติบโต ขยายตัวร้อยละ 8.7 ต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมาที่ขยายตัวร้อยละ 5.5 จากการขยายตัวของทุกสาขาการผลิต ยกเว้น สาขาการศึกษาและสาขาลูกจ้างในครัวเรือน พืชผลหลักทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง หอมแดง กระเทียม (<http://sisaket.go.th/GPP/gpp.html> ค้นคืนวันที่ 9 มิถุนายน 2557)

## 3. โรงเรียนเกษตรกร

### 3.1 ความหมายของโรงเรียนเกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2547: 16-55) ให้รายละเอียดเกี่ยวกับโรงเรียนเกษตรกรไว้ ดังนี้

โรงเรียนเกษตรกร หรือ Farmers Field School หรือ FFT คือ กิจกรรมการฝึกอบรมตลอดฤดูกาลเพาะปลูก โดยมีการฝึกอบรมในแปลงปลูกพืช เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการตลอดฤดูกาลเพาะปลูกจึงครอบคลุมทุกระยะพัฒนาการของพืชรวมทั้งการปฏิบัติจัดการ

ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด กระบวนการฝึกอบรมจะใช้วิธีการให้ผู้เรียนรู้เป็นศูนย์กลางโดยการมีส่วนร่วม และอาศัยกระบวนการเรียนรู้จากการหาประสบการณ์การปฏิบัติจริง

โครงการ IPM-DANIDA (2546:23) ระบุว่า โรงเรียนเกษตรกร (Farmers field School-FFS) เป็นกระบวนการเรียนรู้ให้เกษตรกรในชนบท โรงเรียนเกษตรกรช่วยให้เกษตรกรเรียนรู้ระบบนิเวศและเป็นกระบวนการที่นำมาใช้สอนเรื่องการจัดการศัตรูพืช โดยวิธีผสมผสาน (Intergrated Pest Management-IPM) ในประเทศไทย

**3.2 องค์ประกอบพื้นฐานของโรงเรียนเกษตรกรมีดังนี้** (คู่มือ handbook โรงเรียนเกษตรกรเพื่อการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน ปี 2550 หน้า 25 - 44) อธิบายองค์ประกอบดังนี้

1. โรงเรียนเกษตรกรจะประกอบไปด้วยกลุ่มเกษตรกรจำนวน ๒๐ -๒๕ คน
2. โรงเรียนเกษตรกร เป็นการเรียนในแปลงปลูกพืชและมีระยะเวลาอย่างน้อยหนึ่งฤดูกาลเพาะปลูก(ตั้งแต่เพาะเมล็ดไปจนถึงเก็บเกี่ยว)
3. เกษตรกรสมาชิกจะพบกันเป็นประจำสัปดาห์ละหนึ่งครั้งตลอดฤดูกาลเพาะปลูกในโรงเรียนเกษตรกร
4. เกษตรกรเป็นผู้ดำเนินการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างวิธี ไอพีเอ็ม(IPM) และวิธีแบบเกษตรกรทั่วไป เกษตรกรจะมีแปลงปฏิบัติตามวิธี ไอพีเอ็ม(IPM) และแปลงปฏิบัติตามวิธีเกษตรกร
5. โรงเรียนเกษตรกรจะมีการกำหนดหัวข้อเรียนรู้พิเศษซึ่งเกษตรกรเป็นผู้เลือกรื่อง ที่ตนสนใจ
6. การพบปะแต่ละครั้งอย่างน้อยที่สุดจะต้องมีกิจกรรมการวิเคราะห์ ระบบนิเวศเกษตร(Agricultural Ecological System Assessment, AESA)แปลงปลูกพืชและปิดท้ายด้วยการตัดสินใจร่วมกันในการจัดการ แปลงปลูกของสัปดาห์นั้นๆ
7. วิธีการศึกษาตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรคือการเรียนรู้จากประสบการณ์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ศูนย์กลางอยู่ที่ผู้เรียน และยึดหลักการศึกษานอกระบบ
8. โรงเรียนเกษตรกร 1 กลุ่ม จะต้องมิวิทยากรที่เลี้ยงอย่างน้อยหนึ่งคนทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้เกิดประสบการณ์

### 3.3 กิจกรรมโรงเรียนเกษตรกร

การอบรมโรงเรียนเกษตรกรตามแบบฉบับนั้นจะใช้เวลา ๓ ถึง ๔ ชั่วโมง ตามกำหนดการดังต่อไปนี้

1. มีการสรุปกิจกรรมที่ได้ทำไปในสัปดาห์ก่อน และมีการนำเสนอกิจกรรมของวันนี้
2. ลงสำรวจดูแปลงปลูกพืช ได้แก่ แปลง ไอพีเอ็ม (IPM) แปลงเกษตรกร แปลงศึกษาเฉพาะเรื่อง และมีการเก็บข้อมูล เก็บตัวอย่าง เริ่มการวิเคราะห์สถานการณ์แปลงปลูก
3. วิทยากรที่เลี้ยงร่วมสำรวจแปลงกับเกษตรกร พร้อมทั้งตั้งคำถามเพื่อเป็นการเริ่มการสนทนาหรือร่วมกันกับเกษตรกร
4. ร่วมกันวาดภาพการวิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตร (AESAs) และหารือกันในกลุ่มย่อย ได้แก่ วิเคราะห์สถานการณ์ในแปลงปลูกพืชโดยละเอียด โดยมีวิทยากรที่เลี้ยงตั้งคำถามต่างๆ เพื่อกระตุ้นคิดวิเคราะห์
5. การนำเสนอการวิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตร(AESA) ได้แก่ การตัดสินใจจัดการแปลง ไอพีเอ็ม (IPM) และทำข้อตกลงกิจกรรมที่จะต้องทำ
6. ทำกิจกรรมสวนแมลง สังเกตและบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นในสวนแมลง
7. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
8. หัวข้อพิเศษ
9. สรุปและวางแผนสำหรับสัปดาห์ต่อไป

Polo yech (2003 อ้างถึงใน ภาคภูมิ ดาราพงษ์ 2548: 19) กล่าวว่า ในการดำเนินกิจกรรมโรงเรียนเกษตรกรนั้น เกษตรกรจะถูกฝึกคิดวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ทั่วไปในแปลงเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริง และเกษตรกรจะถูกฝึกให้รู้จักการนำเสนอข้อมูลผลการวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆภายในแปลง เพื่อร่วมกันที่จะวางแผนการในการจัดการในแปลงเรียนรู้ด้วยกันต่อไป

Gallagher (2003: 5-6 อ้างถึงในภาคภูมิ ดาราพงษ์ 2548: 19-20) ได้สรุปหลักการที่สำคัญของโรงเรียนเกษตรกรไว้ 6 ประการคือ

1. กลุ่มผู้เรียน (Group) คือชาวบ้านที่ให้ความสำคัญร่วมกัน โดยอาจเป็นเพศชายร่วมกับเพศหญิง หรืออาจแยกเพศก็ได้ ขึ้นอยู่กับหัวข้อที่เรียนรู้และวัฒนธรรมที่นั้น อาจเป็นกลุ่มที่จัดตั้งอยู่แล้ว หรืออาจเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นใหม่ก็ได้ และต่อไปกลุ่มนี้อาจสานต่อความสัมพันธ์ไปเรื่อยๆก็ได้ แต่โรงเรียนเกษตรกรไม่ได้มุ่งหวังให้ป็นกลุ่มถาวร แม้หลายๆแห่งจะเป็นกลุ่มเช่นนี้ก็ตาม
2. ไร่นา(Field) โรงเรียนเกษตรกรนี้จะเน้นการปฏิบัติ และถ่ายทอดเนื้อหา มิใช่เรื่องทฤษฎีในโรงเรียนนี้ ไร่นา คือ ครู ที่ให้อุปกรณ์การเรียนรู้ได้มากมาย เช่น พืช แมลงและปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นจริง และมีการนำปัญหาดังกล่าวอภิปรายกันต่อไป
3. วิทยากรกระบวนการ (Facilitator) จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคนิค เพื่อให้เป็น

ผู้นำการฝึกปฏิบัติด้านต่างๆแก่ผู้เรียน จึงอาจเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หรือผู้ที่จบจากโรงเรียนเกษตรกรรมมาก่อนแล้วก็ได้ เพราะการที่วิทยากรอยู่ในท้องถิ่นนั้น เขาจะมีความคล้าย (homophily) กับนักเรียนหรือเกษตรกร รู้ภาษา รู้วัฒนธรรม และบุคคล สถานที่ต่างๆ ในท้องถิ่น เป็นอย่างดี จึงประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้มาก

4. ผู้นำโครงการ (Programme leader) ควรเป็นผู้ช่วยวิทยากรกระบวนการ ในการจัดการหาวัสดุอุปกรณ์ และสถานการณ์ต่างๆที่เหมาะสมกับการใช้ และควรเป็นผู้ติดตามงานและประเมินผลงานด้วย

5. หลักสูตร (Curriculum) หลักสูตรของโรงเรียนเกษตรกรรมจะมีจนครบวงจร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องพืช สัตว์ ดิน งานฝีมือต่างๆส่วนใหญ่ไม่เน้นการบรรยาย แต่เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์โดยเรียนจากการปฏิบัติจริง ในกิจกรรมนำไปสู่การทำจริง โดยมีการสังเกต วิเคราะห์ และการตัดสินใจ การปฏิบัติ ดังนั้นจึงไม่เพียงแต่เน้นว่า จะทำอะไร แต่จะรู้ด้วยว่า เหตุใดจึงทำเช่นนั้น

6. งบประมาณที่ใช้ (Financing) อาจใช้น้อยหรือมากก็ได้ โดยค่าใช้จ่ายที่มักมีสูงคือ ค่าเดินทาง และค่าบุคลากร ดังนั้นหากโรงเรียนเกษตรกรรมจัด โดยองค์กรท้องถิ่น ก็อาจใช้งบไม่มาก หลักสูตรหนึ่ง อาจใช้ตั้งแต่ 45-900 บาทต่อเกษตรกร 1 คน แต่ที่จัดโดยธนาคารโลก อาจใช้ตั้งแต่ 1,350 – 2,250 บาท ต่อเกษตรกร 1 คน

บพิตร (2538 อ้างถึงใน ภาคภูมิ คาราพงษ์ 2548) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ กระบวนการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตทางการเกษตร จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการตัดสินใจ ตามกระบวนการตัดสินใจทั้ง 4 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ปัญหา พิจารณาค้นหาทางเลือก ประเมินผลทางเลือก และตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด Caifu, Tang and L.Yong (2000 อ้างถึงในภาคภูมิ คาราพงษ์ 2548: 22) ระบุไว้ในรายงานว่าการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรรมในประเทศจีนว่าโรงเรียนเกษตรกรรมนี้แก้ปัญหาความรู้เทคนิคในการจัดสวนผลไม้ไม่ได้ เพราะผู้เข้าร่วมอบรมเอง ได้ระบุปัญหาต่างๆ ที่ต้องการแก้ไขอย่างรีบด่วนออกมาเอง จากนั้นก็มีการกำหนดขั้นตอนเป็นลำดับเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ให้เกษตรกรมาร่วมคิดร่วมทำกิจกรรมตามที่กลุ่มตนริเริ่มขึ้น เพื่อสร้างทักษะให้เกิดแก่คนในชุมชน

ไชยณรงค์ ทองบุญ (2545:42) ได้สรุปผลงานส่งเสริมการเกษตรเป็นงานพัฒนาเกษตรกร เป็นการให้การศึกษา ซึ่งต้องใช้หลักการสอนผู้ใหญ่และการเรียนรู้เรื่องการป้องกันศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน โดยเป็นการจัดกิจกรรมเรียนรู้จากการค้นพบ ทดลองแลกเปลี่ยนความคิด และเรียนรู้แปลงนาข้าวเป็นหลัก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำเป็นต้องผ่านการอบรมแนวใหม่ตามหลักสูตรฝึกอบรมวิทยากรตลอดฤดูและการขยายผลเป็นโอกาสให้เกษตรกรได้เป็นวิทยากร

อบรมเกษตรกรตลอดฤดูเช่นเดียวกันกับที่เคยได้รับการฝึกอบรมมา ซึ่งเป็นการพัฒนาที่มีความเป็นได้และยั่งยืนในอนาคต

โดยสรุปการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกร จะเห็นว่าเกษตรกรได้การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ได้แก่ การวางแผนในการเตรียมวิเคราะห์ระบบนิเวศ ลงสำรวจแปลงปลูกพืช ได้แก่แปลงไอฟีเอ็ม แปลงเกษตรกร จัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์แปลงนาข้าว กิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ เป็นต้น ด้านการทำกิจกรรม เกษตรกรจะเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมสวนแมลง เป็นต้น ด้านการประเมินผลเกษตรกรจะเข้าร่วมประเมินผล ได้แก่ การตรวจสอบติดตามและประเมินแปลงตัวอย่าง การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในแปลงนา เป็นต้น ด้านการรับผลประโยชน์ เกษตรกรจะเข้าร่วมได้รับผลประโยชน์ต่างได้แก่ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในแปลงนา ได้ความรู้เพิ่มจากการทำกิจกรรมต่างในโรงเรียนเกษตรกร

#### 4. สถานการณ์โรงเรียนเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ

ตามที่จังหวัดศรีสะเกษได้ มีโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิครบวงจร เป็นโครงการที่ได้รับงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 พ.ศ. 2553 และ ภายใต้บังคับกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 (อุบลราชธานี ศรีสะเกษ โขโสธรและอำนาจเจริญ) มาตั้งแต่ ปี 2553 (เอกสารประกอบการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิครบวงจร ปี 2553 ) ซึ่งได้นำกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรมาใช้ตลอดระยะเวลาการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิ เพื่อให้เกษตรกรผู้ร่วมโครงการได้มีความรู้ความเข้าใจในการเพิ่มผลผลิตและปรับปรุงคุณภาพข้าว มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ความรู้และปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิ และได้ดำเนินการต่อเนื่องทุกปี โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการในโรงเรียนเกษตรกร เช่น การวิเคราะห์ระบบนิเวศในนาข้าว กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมสวนแมลง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์องค์ความรู้ต่างๆ เป็นต้น

โรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ ปี 2556 ได้จัดตั้งขึ้นทั้งหมด 60 โรงเรียน ซึ่งแต่ละโรงเรียนจะมีสมาชิก โรงเรียนละ 30 ราย รวมทั้งจังหวัดมีเกษตรกรที่เข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกร จำนวน 1,800 ราย โดยในโรงเรียนเกษตรกรมีกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ต่างๆ มีเจ้าหน้าที่วิชาการส่งเสริมการเกษตรเป็นวิทยากรพี่เลี้ยงหรือวิทยากรอำนวยความสะดวก เตรียมกิจกรรมสำหรับโรงเรียนเกษตรกร เตรียมวัสดุอุปกรณ์การฝึกอบรม รวมทั้งสื่อต่างๆ



## 5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนงานวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ ของเกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานวิจัยต่าง ๆ นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยมีตัวอิสระประกอบด้วย

**5.1 ปัจจัยทางสังคม** ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ประสบการณ์ในการทำนา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

**5.1.1 อายุ** จากผลวิจัยของ กรณิศ เชื้อศิริถาวร (2544) พบว่า อายุ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอภูดง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุรแสง พูนเพิ่มสุขสมบัติ (2544: 92) พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการแปรรูปกระท้อนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี นอกจากนี้

**5.1.2 ระดับการศึกษา** จากผลวิจัยของ บุญญฤทธิ์ เคนทวาย (2544) พบว่า ระดับการศึกษา มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็ก กรณีศึกษาแหล่งน้ำขนาดเล็กของกรมโยธาธิการในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งสอดคล้องกับ ผลวิจัยของ กรณิศ เชื้อศิริถาวร (2544) พบว่า ระดับการศึกษา มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอภูดง จังหวัดอุดรธานีและผลการศึกษาของ มนตรี ประดิษฐ์ผล (2553) พบว่า ระดับศึกษามีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำและสิ่งแวดล้อม ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

**5.1.3 การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น** จากการศึกษาของ ภาคภูมิ ดาราพงษ์ (2548: 121) พบว่า การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ ด้านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทางการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ มนตรี ประดิษฐ์ผล (2553) พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มมีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำและสิ่งแวดล้อม ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี นอกจากนี้วิจัยของ กรณิศ เชื้อศิริถาวร (2544) พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอภูดง จังหวัดอุดรธานี นอกจากนี้ ของ ขวัญชัย วงศ์นิตกร (2532: 115) พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมอื่นจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และการวิจัยของ เกษตรจักร รัตนศรี (2544: 58 - 60) พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมทางการเกษตร เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของ

เกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรภายใต้โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตของชุมชนใน ตำบลหลักภาคใต้ในขั้นตอนการศึกษาศักยภาพและข้อมูลชุมชน และขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหา ชุมชน

**5.1.4 ประสิทธิภาพในการทำงาน** จากผลการศึกษาของ ฉาวร สุภาวงศ์ (2550: 88) พบว่า ความรู้การเข้ารับการฝึกอบรมเรื่องกาแฟมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มผลิต กาแฟแก้วบดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จากการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วม กลุ่มผลิตกาแฟบดแก้วของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้า ตำบลเทพเสด็จอำเภอคอดอยสะเก็ด จังหวัด เชียงใหม่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ภาคภูมิ ดาราพงษ์ (2548: 105) ประสิทธิภาพทาง การเกษตรไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในภาพรวมใน โรงเรียนเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ของ เกษตรกร

**5.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ** ประกอบด้วย จำนวนแรงงานในครัวเรือน พื้นที่ทำนา ต้นทุน การทำนา รายได้จากการทำนา ผลผลิตจากการทำนา

**5.2.1 พื้นที่ทำนา** จากผลการศึกษาของ เทวินทร์ รวมสุขนิรันดร์ (2546: 56) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของหมอดินอาสาประจำตำบลในการดำเนินงานพัฒนาที่ดิน คือ ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร ซึ่งในเรื่องนี้ เขวาลักษณ์ มากดี (2538: 81) พบว่า ขนาดพื้นที่ทำการที่ แตกต่างกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมไม่แตกต่างกัน ในการศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

**5.2.2 ผลผลิตการทำนา** ชาญวิทย์ สะอาดยิ่ง (2544) ได้ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคมที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการโรงเรียนเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีผลผลิตต่อไร่มาก มีความรู้ด้านแมลงระดับดี ได้เข้าร่วมโครงการระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลือศักดิ์ คง สุข (2545: 46) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดแบบครบวงจรใน เขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผลผลิตที่ได้รับ มีความสัมพันธ์กับระดับความพึง พอใจของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดแบบครบวงจร ในระดับก่อนข้างปานกลาง มีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

**5.2.3 รายได้จากการทำงาน** ผลการศึกษาของ สุรแสง พูนเพิ่มสุขสมบัติ (2544: 92) พบว่า รายได้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการแปรรูปกระถ่อน ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี และมาณะ จิตตะสังคะ (2526: 36) พบว่า รายได้มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของสตรีในชนบทเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อ การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม

**5.2.5 จำนวนแรงงานในครัวเรือน** จากผลการศึกษาของ กรณิศ เชื้อศิริถาวร (2544) พบว่า จำนวนแรงงานในครัวเรือน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอกุฉินชัย จังหวัดอุดรธานีซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นพวรรณ เสวตานนท์ (2546: 92) พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีอิทธิพลต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ลุ่มน้ำคลองอุต๊ะภายในขั้นตอนตัดสินใจ

**5.3 ปัจจัยด้านอื่นๆ** ประกอบด้วย การรับข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

**5.3.1 การรับข้อมูลข่าวสาร** จากการศึกษาของ ภาคภูมิ ดาราพงษ์ (2548: 121-122) พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ ด้านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทางการวางแผน ทางการทำกิจกรรม ทางการประเมินผล และการเรียนรู้ในภาพรวมของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมพงษ์ เป็นทอง (2539: บทคัดย่อ) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ การได้รับข่าวสารจากวิทยุ เอกสารสิ่งพิมพ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นงกาญจน์ บุรณรักษ์ (2533: 91) พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของชาวกะเหรี่ยง ได้แก่ ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล และความถี่ในการรับข่าวสารด้านการเกษตรและการดำรงชีพ รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญญฤทธิ์ เคนทวย (2544: บทคัดย่อ) พบว่า การรับข่าวสารมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็ก: กรณีศึกษาแหล่งน้ำขนาดเล็กของกรมโยธาธิการในจังหวัดมหาสารคาม

**5.3.2 การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร** จากผลการศึกษาของกรณิศ เชื้อศิริถาวร (2544: 83) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอกุฉินชัย จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นเรศ ชมบุญ (2546) การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่รัฐมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือผันแปรกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันไฟฟ้า บริเวณอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี

## บทที่ 3

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย เกี่ยวกับ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

#### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

**1.1 ประชากร (population)** ประชากรที่ทำการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ เกษตรกรที่เข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ ตามโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิเชิงการค้าครบวงจร จำนวน 60 โรงเรียน โรงเรียนละ 30 ราย รวมเกษตรกรทั้งหมด 1,800 ราย ในเขตจังหวัดศรีสะเกษ

#### 1.2 กลุ่มตัวอย่าง (sample)

**1.2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย** ครั้งนี้ จากการคำนวณตามวิธีการของ Taro Yamane (1973) โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ 0.05 เมื่อแทนในค่าสูตร จะได้ผลดังนี้ ดังนี้

สูตร

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ  $n$  = ขนาดตัวอย่างที่ต้องการหา

$N$  = จำนวนประชากรทั้งหมด

$e$  = ค่าความคลาดเคลื่อน = 0.05

เมื่อแทนค่าจะได้ผลดังนี้

$$n = \frac{1,800}{1+1,800(0.05)^2} = 328 \text{ ราย}$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ 328 ราย

1.2.2 การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน(multi-stage sampling) ในแต่ละอำเภอ โดยเจาะจงสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างจากตำบลที่เป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ ในแต่ละอำเภอตามสัดส่วน แล้วจึงสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยวิธีการจับฉลาก เพื่อให้ได้ตัวอย่างจนครบ จำนวน 328 ราย ตามตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนสมาชิกโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิและกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบล ดังนี้

อำเภอ	สมาชิกทั้งหมด (คน)	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง(คน)
กันทรลักษ์	120	22
ศรีรัตนะ	60	11
ไพศาลี	90	17
เบญจลักษ์	90	17
ขุนซึ้ง	120	22
ภูสิงห์	30	6
ขุนหาญ	120	22
กันทรารมย์	120	22
โนนคูณ	60	11
พยุห์	60	11
น้ำเกลี้ยง	60	11
อุทุมพรพิสัย	120	22
ปรารัง	90	17
ห้วยทับทัน	60	11
เมืองจันทร์	30	6
เมืองศรีสะเกษ	120	22
ยางชุมน้อย	90	17
วังหิน	90	16
ราษีไศล	120	22
ศิลาลาด	30	6

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

อำเภอ	สมาชิกทั้งหมด (คน)	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง(คน)
บึงบูรพ์	60	11
โพธิ์ศรีสุวรรณ	60	11
<b>รวม 22 อำเภอ</b>	<b>1800</b>	<b>328</b>

## 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

**2.1 ชนิดของเครื่องมือ** การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ผลการวิจัยเรื่องนี้ใช้แบบสอบถาม ที่มีโครงสร้างกำหนด คำถาม คำตอบ ให้เลือกโดยเรียงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์

**2.2 ลักษณะของเครื่องมือ** เป็นแบบสอบถาม ที่ประกอบด้วยลักษณะคำถามแบบปลายปิด และคำถามแบบปลายเปิด โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

**ตอนที่ 1** สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ

**ตอนที่ 2** การมีส่วนร่วมในการโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ

**ตอนที่ 3** ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกร  
ลักษณะคำถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังกล่าว มีลักษณะคำถาม ดังนี้

**1. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร** ผู้เข้าร่วม โรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นคำถามปลายปิด (close-ended question) แบบให้เลือกตอบ และปลายเปิด (open-ended question) แบบเติมคำในช่องว่าง

1) ปัจจัยทางสังคม ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น/สถาบันเกษตรกร ประสบการณ์ในการทำงาน

2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย พื้นที่ทำนา ต้นทุนการทำนา ผลผลิตการทำนา รายได้การทำนา แรงงานเกษตรในครัวเรือน

3) ปัจจัยด้านอื่นๆ ได้แก่ การรับข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

**2. การมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกร** ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมการรับ

ผลประโยชน์ เป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิดมีคำถามให้เลือก 2 คำตอบคือ ไม่มีส่วนร่วมและมี ส่วนร่วม

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโรงเรียน เกษตรกรข้าวหอมมะลิ ของเกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ

### 2.3 การตรวจสอบแก้ไขและปรับปรุงเครื่องมือ

2.3.1 *สร้างแบบสอบถาม* ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามโดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร วิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3.2 *การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา* เพื่อตรวจสอบว่าแบบสอบถามที่ สร้างขึ้นมานั้นสามารถวัดได้ตรงตามความต้องการและครอบคลุมขอบเขตของเนื้อหาหรือไม่ โดย นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วทั้งฉบับเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาตรวจสอบ ความถูกต้องในเนื้อหา จากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ ชัดเจน และมีความถูกต้องตามเนื้อหาที่จะนำไปทดสอบความ เชื่อมั่นของแบบสอบถามต่อไป

2.3.3 *การตรวจสอบความเชื่อถือได้ (reliability)* ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการ ตรวจสอบแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปทดลองสอบถาม ประชากรที่ใช้ ศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 20 คน ในอำเภอรามัน ใต้ จังหวัดศรี สะเกษ เพื่อมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น จากนั้นนำแบบสอบถามในตอน ที่ 3 การ สันับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มาวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability Coefficients) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's alpha) เท่ากับ 0.880 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามเชื่อถือได้สูง

### 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ออกหนังสือจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ขอความอนุเคราะห์เกษตรกร จังหวัดศรีสะเกษ ในการประสานเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยการ ออกไปส่งแบบสอบถามให้กับเกษตรกร ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2557 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2557

**3.2.1 จัดทำแผนการปฏิบัติงาน** การออกเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

**3.2.2 ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและผู้นำชุมชน** เพื่อนัดหมายเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

**3.2.3 จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์** ที่ต้องใช้เพื่อการสอบถาม

**3.2.4 ผู้วิจัยออกไปเก็บแบบสอบถามข้อมูลเกษตรกร** ที่ได้นัดหมายด้วยตนเอง ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ทั้งหมด จำนวน 328 ราย คิดเป็นร้อยละ 100.00

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง จัดหมวดหมู่และลงรหัส เพื่อประมวลผลและใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

**4.1 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล** วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

**4.2 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล**

**4.2.1 อธิบายลักษณะของข้อมูล** โดยใช้ค่าการแจกแจงความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) และการจัดลำดับ

**4.2.2 ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร** โดยใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบปกติ (Multiple Regression) (กัลยา วานิชย์บัญชา 2554: 173)

โดยสมการวิเคราะห์มีดังนี้

$$Y = a + b_1 X_1 + b_2 X_2 + \dots + b_n X_n + e$$

โดยที่ X คือ ตัวแปรอิสระ

Y คือ ตัวแปรตาม

n คือ จำนวนตัวแปรอิสระ

a คือ ค่าคงที่หรือส่วนตัดแกน Y

$b_1 b_2 \dots b_n$  คือ ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Partial regression coefficient)

e คือ ความคลาดเคลื่อนอย่างสุ่ม



4.3 การกำหนดระดับการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ ระดับการรับข้อมูลข่าวสาร ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและปัญหาของสมาชิกโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ โดยแบ่งออกได้ ดังนี้

4.3.1 ระดับการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและระดับการรับข้อมูลข่าวสาร มี 5 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	=	5
มาก	=	4
ปานกลาง	=	3
น้อย	=	2
น้อยที่สุด	=	1

ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูล ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้นเกณฑ์เพื่อใช้ในการประเมินค่าคะแนนเฉลี่ยของระดับระดับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและระดับการรับข้อมูลข่าวสาร ดังนี้

น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย เท่ากับ	1.00 - 1.80
น้อย	ค่าเฉลี่ย เท่ากับ	1.81 - 2.60
ปานกลาง	ค่าเฉลี่ย เท่ากับ	2.61 - 3.40
มาก	ค่าเฉลี่ย เท่ากับ	3.41 - 4.20
มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย เท่ากับ	4.21 - 5.00

4.3.2 การกำหนดระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูลดังนี้

จำนวนข้อที่มีส่วนร่วม 1- 5 ข้อ หมายถึง การมีส่วนร่วมระดับน้อยที่สุด

จำนวนข้อที่มีส่วนร่วม 6 - 11 ข้อ หมายถึง การมีส่วนร่วมระดับน้อย

จำนวนข้อที่มีส่วนร่วม 12 - 17 ข้อ หมายถึง การมีส่วนร่วมระดับปานกลาง

จำนวนข้อที่มีส่วนร่วม 18 - 23 ข้อ หมายถึง การมีส่วนร่วมระดับมาก

จำนวนข้อที่มีส่วนร่วม 24 - 28 ข้อ หมายถึง การมีส่วนร่วมระดับมากที่สุด

#### 4.3.3 ระดับปัญหาของสมาชิกโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิและปัญหา มี 3 ระดับ

ดังนี้

ปัญหามาก = 3

ปัญหาปานกลาง = 2

ปัญหาน้อย = 1

ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูล ดังนี้

ช่วงคะแนน =  $\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}$

จำนวนระดับ

$$= \frac{3 - 1}{3}$$

3

$$= 0.66$$

ดังนั้นเกณฑ์เพื่อใช้ในการประเมินค่าคะแนนเฉลี่ยของระดับปัญหาของสมาชิกโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ ดังนี้

ปัญหาน้อย ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.00 - 1.66

ปัญหาปานกลาง ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.67 - 2.33

ปัญหามาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.34 - 3.00

## บทที่ 4

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ ใช้แบบสอบถามแบบเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการบรรยายประกอบตาราง ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ

**ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ**

**1.1 สภาพทางสังคม** ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น และประสบการณ์ในการทำนา ซึ่งผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางสังคมของเกษตรกรโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปรากฏผลดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สถานภาพทางสังคมของเกษตรกร

n = 328

ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ	Min	Max	$\bar{X}$	S.D
<b>อายุ</b>			<b>21</b>	<b>76</b>	<b>49.82</b>	<b>10.663</b>
≤ 30 ปี	13	4.0				
31 – 40 ปี	47	14.3				
41 – 50 ปี	119	36.3				
51 – 60 ปี	94	28.7				
61 – 70 ปี	46	14.0				
≥ 71 ปี	9	2.7				
<b>ระดับการศึกษา</b>						
ประถมศึกษาปีที่ 4	150	45.7				
ประถมศึกษาปีที่ 6	92	28.0				
มัธยมศึกษาตอนต้น	36	11.0				
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	39	11.9				
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า/ปวส.	2	0.6				
ปริญญาตรี	9	2.7				
<b>การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร</b>						
ไม่เป็น	11	3.4				
เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	317	96.6				
กลุ่มเกษตรกร	177	54.0				
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	56	17.1				
กลุ่มยุวเกษตรกร	10	3.0				
กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส	191	58.5				
สหกรณ์การเกษตร	83	25.3				
กลุ่มกิจกรรมทางการเกษตร	112	34.1				
<b>ประสบการณ์ในการทำงาน</b>			<b>1</b>	<b>60</b>	<b>28.95</b>	<b>13.614</b>
≤ 10 ปี	41	12.5				
11-20 ปี	80	24.39				
21-30 ปี	79	24.09				

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ	Min	Max	$\bar{X}$	S.D
31- 40 ปี	82	25.0				
41- 50 ปี	33	10.06				
≥ 51 ปี	13	3.96				

จากตารางที่ 4.1 อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น และ ประสบการณ์ในการทำงาน ปรากฏผลการวิเคราะห์ เป็นดังนี้

#### อายุ

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรรมมากกว่าหนึ่งในสาม (ร้อยละ 36.3) มีอายุระหว่าง 41-50 ปี รองลงมาได้แก่ ร้อยละ 28.7 มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 2.7) มีอายุ 71 ปีขึ้นไป โดยสมาชิกโรงเรียนเกษตรกรรมข้าวหอมมะลิ มีอายุสูงสุด 76 ปี มีอายุดำสุด 21 ปี และมีอายุเฉลี่ย 49.82 ปี

#### ระดับการศึกษา

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรรมส่วนเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 45.7) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาได้แก่ ร้อยละ 28.0 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 2.0) จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า/ปวส ร้อยละ 11.9 จบมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ/ปวช ร้อยละ 11 จบมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 2.7 จบปริญญาตรี

#### การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกรรม

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรรมร้อยละ 3.4 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกรรม โดยเกษตรกรรมมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 58.2) เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส รองลงมาได้แก่ ร้อยละ 54.0 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรรม และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 3.0) เป็นสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรรม ร้อยละ 34.1 สมาชิกกลุ่มกิจกรรมทางการเกษตร ร้อยละ 25.3 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 17.1 เป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรม

#### ประสบการณ์ในการทำงาน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรรมหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 25.00) มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 31-40 ปี รองลงมาได้แก่ ร้อยละ 24.39 มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 11 – 20 ปี และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 3.96) มีประสบการณ์ในการทำงาน 51 ปี

ขึ้นไป โดยสมาชิกโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ มีประสบการณ์ในการทำงานสูงสุด 60 ปี มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำสุด 1 ปี และมีประสบการณ์ในการทำงานเฉลี่ย 28.95 ปี

**1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ** ได้แก่ พื้นที่ทำนา ต้นทุนการทำนา ผลผลิตการทำนา รายได้การทำนา แรงงานเกษตรในครัวเรือน ซึ่งผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจของเกษตรกรโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สถานภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

n = 328						
ประเด็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ	Min.	Max.	$\bar{X}$	S.D.
<b>พื้นที่ทำนาทั้งหมด (ไร่)</b>			<b>2</b>	<b>60</b>	<b>16.02</b>	<b>11.199</b>
≤ 10	135	41.2				
11 – 20	113	34.5				
21 – 30	51	15.5				
31 – 40	17	5.2				
41 – 50	8	2.4				
≥ 51	4	1.2				
<b>ต้นทุนการผลิตข้าว (บาท/ไร่)</b>			<b>1650</b>	<b>4110</b>	<b>2735.23</b>	<b>380.056</b>
≤ 2000	7	2.1				
2001 - 2500	90	27.4				
2501 - 3000	156	47.6				
≥ 3001	75	22.9				
<b>ผลผลิตการทำนา (กิโลกรัม/ไร่)</b>			<b>380</b>	<b>542</b>	<b>427.36</b>	<b>29.826</b>
≤ 380	8	2.4				
381 – 430	187	57				
431 - 480	117	35.7				
≥ 481	16	4.9				

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n = 328

ประเด็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ	Min.	Max.	$\bar{X}$	S.D.
รายได้การทำงาน (บาท/ไร่)			5000	9500	6913.20	900.962
$\leq 6000$	59	18.0				
6001 – 7000	162	49.4				
7001 – 8000	65	19.8				
$\geq 8001$	42	12.8				
จำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน			1	7	2.66	1.097
$\leq 2$ คน	194	59.1				
3 – 4 คน	112	34.1				
$\geq 5$ คน	22	6.7				

จากตารางที่ 4.2 พื้นที่ทำนาทั้งหมด ต้นทุนการทำงาน ผลผลิตการทำงาน รายได้การทำงาน จำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน ปรากฏผลการวิเคราะห์ เป็นดังนี้

#### พื้นที่ทำนาทั้งหมด

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 41.2) มีพื้นที่การให้นาน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ รองลงมาได้แก่ ร้อยละ 34.5 มีพื้นที่การให้นาระหว่าง 11 – 20 ไร่ และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 1.2) มีพื้นที่การให้นา 51 ไร่ขึ้นไป โดยสมาชิกโรงเรียนเกษตรกร มีพื้นที่การให้นาสุงสุด 60 ไร่ มีพื้นที่การให้นาดำสุด 2 ไร่ และมีพื้นที่การให้นาเฉลี่ย 16.02 ไร่

#### ต้นทุนการทำงาน

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47.6) มีต้นทุนการทำงานระหว่าง 2501 – 3000 บาท/ไร่ รองลงมาได้แก่ ร้อยละ 27.4 มีต้นทุนการทำงานระหว่าง 2001 – 2500 บาท/ไร่ และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 2.1) มีต้นทุนการทำงานน้อยกว่าหรือเท่ากับ 2500 บาท/ไร่ โดยสมาชิกโรงเรียนเกษตรกร มีต้นทุนการทำงานสูงสุด 4110 บาท/ไร่ มีต้นทุนการทำงานต่ำสุด 1650 บาท/ไร่ และมีต้นทุนการทำงานเฉลี่ย 2735.23 บาท/ไร่

### ผลผลิตการทำนา

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 57) มีผลผลิตการทำนาระหว่าง 381 – 430 กิโลกรัม/ไร่ รองลงมาได้แก่ ร้อยละ 35.7 มีผลผลิตการทำนาระหว่าง 431 – 480 กิโลกรัม/ไร่ และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 2.4) มีผลผลิตการทำนาน้อยกว่าหรือเท่ากับ 380 กิโลกรัม/ไร่ โดยสมาชิกโรงเรียนเกษตรกร มีผลผลิตการทำนาสูงสุด 542 กิโลกรัม/ไร่ มีผลผลิตการทำนาค่ำสุด 380 กิโลกรัม/ไร่ และมีผลผลิตการทำนาเฉลี่ย 427.36 กิโลกรัม/ไร่

### รายได้การทำนา

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรเกือบครึ่ง (ร้อยละ 49.4) มีรายได้การทำนาระหว่าง 6001 – 7000 บาท/ไร่ รองลงมาได้แก่ ร้อยละ 19.8 มีรายได้การทำนาระหว่าง 7001 – 8000 บาท/ไร่ และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 12.8) มีรายได้การทำนา 8000 บาท/ไร่ขึ้นไป โดยสมาชิกโรงเรียนเกษตรกร มีรายได้การทำนาสูงสุด 9500 บาท/ไร่ มีรายได้การทำนาค่ำสุด 5000 บาท/ไร่ และมีรายได้การทำนาเฉลี่ย 6913.20 บาท/ไร่

### จำนวนแรงงานด้านการเกษตร

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกโรงเรียนเกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 59.1) มีจำนวนแรงงานด้านการเกษตร น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 คน รองลงมาได้แก่ ร้อยละ 34.1 จำนวนแรงงานด้านการเกษตรระหว่าง 3 – 4 คน และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 6.7) มีจำนวนแรงงานด้านการเกษตร 5 คนขึ้นไป โดยสมาชิกโรงเรียนเกษตรกร มีจำนวนแรงงานด้านการเกษตรสูงสุด 7 คน มีจำนวนแรงงานด้านการเกษตรต่ำสุด 1 คน และมีจำนวนแรงงานด้านการเกษตรเฉลี่ย 2.66 คน

**1.3 สภาพปัจจัยด้านอื่นๆ ได้แก่ การรับข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร** ซึ่งผลการวิเคราะห์ปัจจัยอื่นๆของเกษตรกรโรงเรียนเกษตรกร ชาวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังตารางที่ 4.3



ตารางที่ 4.3 การรับข้อมูลข่าวสารด้านโรงเรียนเกษตรกร

n = 328

แหล่งข้อมูล	ระดับการรับข้อมูลข่าวสาร						$\bar{X}$ (S.D)	ความหมาย
	ไม่ได้รับ	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
<b>สื่อบุคคล</b>							<b>3.72</b> <b>(0.844)</b>	<b>มาก</b>
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	0	95 (29.0)	168 (51.2)	65 (19.8)	0	0	4.09 (0.693)	มาก
ผู้นำท้องถิ่น	0	106 (32.3)	149 (45.5)	66 (20.1)	7 (2.1)	0	4.08 (0.778)	มาก
สมาชิกในโรงเรียนเกษตรกร	0	54 (16.5)	143 (43.6)	115 (35.1)	14 (4.3)	2 (0.6)	3.71 (0.812)	มาก
เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล	44	27 (9.5)	87 (30.6)	117 (41.2)	37 (13.0)	16 (5.6)	3.25 (0.991)	ปานกลาง
อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน	17	43 (13.8)	107 (34.4)	124 (39.9)	27 (8.7)	10 (3.2)	3.47 (0.946)	มาก
<b>สื่อมวลชน</b>							<b>3.23</b> <b>(0.692)</b>	<b>ปานกลาง</b>
วิทยุกระจายเสียง	163	0	2 (1.2)	10 (6.1)	79 (47.9)	74 (44.8)	1.64 (0.654)	น้อย
วิทยุโทรทัศน์	328 (100)	0	0	0	0	0	0	ไม่ได้รับ
หอกระจายข่าว/เสียงตามสาย	0	103 (31.4)	171 (52.1)	53 (16.2)	1 (0.3)	0	4.15 (0.684)	มาก
อินเทอร์เน็ต	328 (100)	0	0	0	0	0	0	ไม่ได้รับ
หนังสือพิมพ์	328 (100)	0	0	0	0	0	0	ไม่ได้รับ
วารสาร	328 (100)	0	0	0	0	0	0	ไม่ได้รับ
เอกสารของหน่วยงานราชการ	0	72 (22)	151 (46)	102 (31.1)	3 (0.9)	0	3.89 (0.746)	มาก
<b>เฉลี่ยรวม</b>							<b>3.48</b> <b>(0.768)</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ 4.3 การรับข้อมูลข่าวสารด้านโรงเรียนเกษตรกรจากการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อทั้งหมด ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย

3.48) เมื่อพิจารณารายละเอียดการรับข้อมูลข่าวของสื่อแต่ละสื่อ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังนี้

**สื่อบุคคล** จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวที่เป็นสื่อบุคคลในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 3.72) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ในสื่อบุคคล 5 ประเภท สื่อบุคคลเกษตรกรที่ได้รับข้อมูลข่าวอยู่ในระดับมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (คะแนนเฉลี่ย 4.09) รองลงมาได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น (คะแนนเฉลี่ย 4.08) และได้รับข้อมูลข่าวสารสื่อบุคคลน้อยที่สุด คือ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.25

**สื่อมวลชน** จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวที่เป็นสื่อมวลชนในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 3.23) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ในสื่อมวลชน 7 ประเภท สื่อมวลชนที่เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวอยู่ในระดับมากที่สุด คือ หอกระจายข่าว/เสียงตามสาย (คะแนนเฉลี่ย 4.15) รองลงมาได้แก่ เอกสารของหน่วยงานราชการ (คะแนนเฉลี่ย 3.89) และได้รับข้อมูลข่าวสารสื่อบุคคลน้อยที่สุด คือ วิทยุกระจายเสียง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพียง 3.25 ส่วนสื่อมวลชนที่เกษตรกรไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ วิทยุโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ และวารสาร



ตารางที่ 4.4 การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

n=328

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นต่อการสนับสนุน					$\bar{X}$ (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
<b>เนื้อหา</b>							
1. สนับสนุนด้านการส่งเสริมกิจกรรมในโรงเรียน						4.14 (0.717)	มาก
การวางแผนการดำเนินกิจกรรม	19	148	68	3	0	4.11	มาก
ในโรงเรียนเกษตรกร	(33.2)	(45.1)	(20.7)	(0.9)	0	(0.753)	
พบปะเยี่ยมเยียนสมาชิกโรงเรียนเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ	152	137	38	1	0	4.34	มากที่สุด
ร่วมประชุม อบรมกับสมาชิกในโรงเรียนเกษตรกรเป็นประจำ	(46.3)	(41.8)	(11.6)	(0.3)	0	(0.690)	
รวมประชุม อบรมกับสมาชิกในโรงเรียนเกษตรกรเป็นประจำ	160	134	33	1	0	4.38	มากที่สุด
ความสามารถในการแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิกโรงเรียนเกษตรกร	(48.8)	(40.9)	(10.1)	(0.3)	0	(0.676)	
ความสามารถในการแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิกโรงเรียนเกษตรกร	51	145	126	5	0	3.73	มาก
ความสามารถในการแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิกโรงเรียนเกษตรกร	(15.5)	(44.2)	(38.4)	(1.5)	(0.3)	(0.747)	
2. สนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต						3.32 (1.024)	ปานกลาง
พันธุ์ข้าวหอมมะลิ	52	59	123	66	28	3.12	ปานกลาง
ปุ๋ย	(15.9)	(18)	(37.5)	(20.1)	(8.5)	(1.160)	
วัสดุอุปกรณ์ในการวิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตรในนาข้าว	53	77	150	36	12	3.38	ปานกลาง
วัสดุอุปกรณ์ในการวิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตรในนาข้าว	(16.2)	(23.5)	(45.7)	(11)	(3.7)	(1.000)	
วัสดุอุปกรณ์ในการวิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตรในนาข้าว	46	108	133	37	4	3.47	มาก
วัสดุอุปกรณ์ในการวิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตรในนาข้าว	(14)	(32.9)	(40.5)	(11.3)	(1.2)	(0.912)	
รวม						3.73 (0.871)	มาก

จากตารางที่ 4.4 การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จากการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรเห็นว่าได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 3.73) เมื่อพิจารณารายละเอียดการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรแต่ละด้าน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังนี้

**สนับสนุนด้านส่งเสริมกิจกรรมในโรงเรียนข้าวหอมมะลิ** จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรเห็นว่าได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 4.14) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า กิจกรรมที่มีการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ร่วมประชุม อบรมกับสมาชิกในโรงเรียนเกษตรกรเป็นประจำ (คะแนนเฉลี่ย 4.38) รองลงมาได้แก่ พบปะเยี่ยมเยียนสมาชิกโรงเรียนเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ (คะแนนเฉลี่ย 4.34) และกิจกรรมที่มีการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรน้อยที่สุด คือ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิกโรงเรียนเกษตรกร โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.25

**สนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต** จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรเห็นว่าได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 3.73) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับมากที่สุด คือ วัสดุอุปกรณ์ในการวิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตรในนาข้าว (คะแนนเฉลี่ย 3.47) รองลงมาได้แก่ ปุ๋ย (คะแนนเฉลี่ย 3.38) และปัจจัยการผลิตที่มีการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรน้อยที่สุด คือ พันธุ์ข้าวหอมมะลิ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.12



## ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ

การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ มีการศึกษาวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โดยใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ได้ผลตามตารางที่ 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.5 การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ

ประเด็น	n =328	
	ไม่มีส่วนร่วม จำนวนราย (ร้อยละ)	มีส่วนร่วม จำนวนราย (ร้อยละ)
<b>1.การวางแผน</b>		
1.1 การวางแผนกิจกรรมในการเตรียมวิเคราะห์ระบบนิเวศ	17 (5.2)	311 (94.8)
1.2 การวางแผนลงสำรวจแปลงปลูกพืช ได้แก่แปลงไอพีเอ็ม แปลงเกษตรกร	13 (4.0)	315 (96)
1.3 การวางแผนการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์แปลง นาข้าว	17 (5.2)	311 (94.8)
1.4 การวางแผนกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์	79 (24.1)	249 (75.9)
<b>2. การทำกิจกรรม</b>		
2.1 ร่วมกิจกรรมประชุม อบรมใน โรงเรียนเกษตรกร	1 (0.3)	327 (99.7)
2.2 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	0 (0)	328 (100.0)
2.3 ร่วมกิจกรรมประชุม อบรมใน โรงเรียนเกษตรกร	1 (0.3)	327 (99.7)

## ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n=328

ประเด็น	ไม่มีส่วนร่วม	มีส่วนร่วม
	จำนวนราย (ร้อยละ)	จำนวนราย (ร้อยละ)
2.4 การเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริงในแปลงปลูก พืช เช่น ดิน น้ำ สภาพต้นพืช การทำลายศัตรูพืช ศัตรูธรรมชาติ	2 (0.6)	326 (99.4)
2.5 กิจกรรมสวนแมลง สังเกตจดบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นในสวนแมลง	4 (1.2)	324 (98.8)
2.6 เรียนรู้ปฏิบัติกิจกรรม หัวข้อพิเศษต่างๆ	24 (7.3)	304 (92.7)
2.7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ด้านการทำนา	5 (1.5)	323 (98.5)
2.8 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน	6 (1.8)	322 (98.2)
2.9 การนำเสนอ สรุป อภิปรายเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ	47 (14.3)	281 (85.7)
<b>3. การประเมินผล</b>		
<b>3.1 วิธีการประเมิน</b>		
3.1.1 การประชุม อภิปราย	8 (2.4)	320 (97.6)
3.1.2 การจัดเวทีชุมชน	25 (7.6)	303 (92.4)
3.1.3 การตรวจสอบ ติดตามและประเมินแปลงตัวอย่าง	18 (5.5)	310 (94.5)
<b>3.2 เนื้อหาที่ประเมิน</b>		
3.2.1 กิจกรรมที่ทำในโรงเรียนเกษตรกร	3 (0.9)	325 (99.1)
3.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์แปลงนา	16 (4.9)	312 (95.1)

## ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n=328

ประเด็น	ไม่มีส่วนร่วม	มีส่วนร่วม
	จำนวนราย (ร้อยละ)	จำนวนราย (ร้อยละ)
3.2.3 การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในแปลงนา	24 (7.3)	304 (92.7)
3.2.4 การนำความรู้ประสบการณ์จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไปปฏิบัติ	6 (1.8)	322 (98.2)
3.2.5 การขยายผลไปสู่สมาชิกคนอื่นๆ ในโรงเรียนเกษตรกร ให้มีความรู้พร้อมทั้งนำความรู้ไปปฏิบัติ	17 (5.2)	311 (94.8)
3.2.6 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้ที่ได้จากโรงเรียน เกษตรกร	24 (7.3)	304 (92.7)
3.2.7 การประเมินผลความสำเร็จโรงเรียนเกษตรกร	22 (6.7)	306 (93.3)
<b>4. การรับผลประโยชน์</b>		
4.1 การมีความรู้เพิ่มในการทำงาน	0 (0)	328 (100.0)
4.2 การมีความรู้เพิ่มในการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน	1 (0.3)	327 (99.7)
4.3 การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต	0 (0)	328 (100.0)
4.4 การนำความรู้จากโรงเรียนเกษตรกรไปปฏิบัติในแปลงนา ของตนเอง	0 (0)	328 (100.0)
4.5 การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในแปลงนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4 (1.2)	324 (98.8)

จากตารางที่ 4.5 การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

**ด้านการวางแผน** พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมด มีส่วนร่วมในการวางแผนลงสำรวจแปลงปลูกพืช ได้แก่แปลงไอพีเอ็ม แปลงเกษตรกร การวางแผนกิจกรรมในการเตรียมวิเคราะห์ระบบนิเวศ การวางแผนการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์แปลงนาข้าวตามลำดับ และเกษตรกรมากกว่าสองในสาม มีส่วนร่วมการวางแผนกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์

**ด้านการทำกิจกรรม** พบว่า เกษตรกร มีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และเกษตรกรเกือบทั้งหมด มีส่วนร่วมกิจกรรมประชุม อบรมในโรงเรียนเกษตรกร การสำรวจวิเคราะห์ระบบนิเวศในแปลงนา การเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริงในแปลงปลูก พืช เช่น ดิน น้ำ สภาพต้นพืช การทำลายศัตรูพืช ศัตรูธรรมชาติ กิจกรรมสวนแมลง สังเกตจดบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นในสวนแมลง เรียนรู้ปฏิบัติกิจกรรม หัวข้อพิเศษต่างๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ด้านการทำนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน และเกษตรกรส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมการนำเสนอ สรุป อภิปรายเกี่ยวกับกิจกรรม

**ด้านการประเมินผล** พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมด มีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการประชุมอภิปราย การจัดเวทีชุมชน การตรวจสอบติดตามและประเมินแปลง ตัวอย่างกิจกรรมที่ทำในโรงเรียนเกษตรกร ปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์ในแปลงนา การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในแปลงนา การนำความรู้ประสบการณ์จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปปฏิบัติ การขยายผลไปสู่สมาชิกคนอื่นๆ ในโรงเรียนเกษตรกรให้มีความรู้พร้อมทั้งนำความรู้ไปปฏิบัติ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้ที่ได้จากโรงเรียนเกษตรกร การประเมินผลความสำเร็จโรงเรียนเกษตรกร ตามลำดับ

**ด้านการรับผลประโยชน์** พบว่า เกษตรกรทั้งหมด มีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ ในการมีความรู้เพิ่มในการทำนา การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต การนำความรู้จากโรงเรียนเกษตรกรไปปฏิบัติในแปลงนาของตนเอง และเกษตรกรเกือบทั้งหมด มีส่วนร่วมในการมีความรู้เพิ่มในการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในแปลงนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามลำดับ

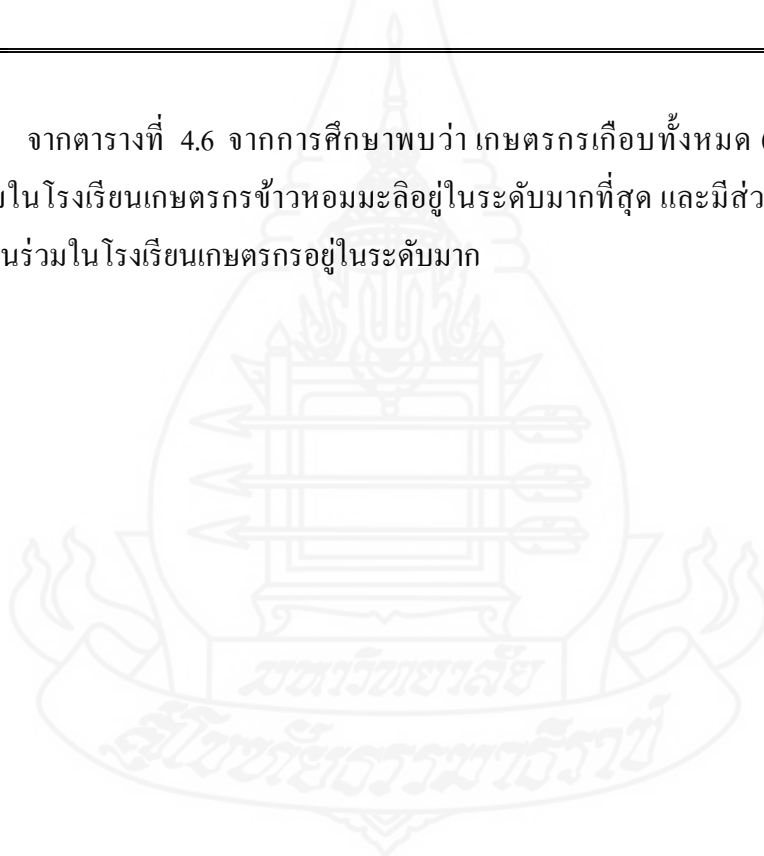


ตารางที่ 4.6 ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ  
จังหวัดศรีสะเกษ ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

n = 328

จำนวนข้อที่มีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ	ความหมาย
1 – 5	0	0	มีส่วนร่วมน้อยที่สุด
6 – 11	0	0	มีส่วนร่วมน้อย
12 – 17	0	0	มีส่วนร่วมปานกลาง
18 – 23	27	8.23	มีส่วนร่วมมาก
24 – 28	301	91.77	มีส่วนร่วมมากที่สุด

จากตารางที่ 4.6 จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 91.77) มีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิอยู่ในระดับมากที่สุด และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 8.23) มีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรอยู่ในระดับมาก



### ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ

การทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยพื้นฐานทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยด้านอื่นๆ บางประการ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ นั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) และแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

- 1) ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม
- 2) การแสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

ตารางที่ 4.7 สัญลักษณ์และอักษรย่อของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

สัญลักษณ์และอักษรย่อของตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.
<b>1. ตัวแปรอิสระ</b>		
<u>ปัจจัยทางสังคม</u>		
1. อายุ : $x_1$	49.82	10.663
2. ระดับการศึกษา (จำนวนปีที่ศึกษา) : $x_2$	10.98	2.381
3. การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร (จำนวนกลุ่มที่เป็นสมาชิกทั้งหมด) : $x_3$	1.93	1.001
4. ประสบการณ์ในการทำงาน : $x_4$	28.95	13.614
<u>ปัจจัยทางเศรษฐกิจ</u>		
5. พื้นที่ทำนา : $x_5$	16.02	11.199
6. ต้นทุนการทำนา : $x_6$	2735.23	380.056
7. ผลผลิตข้าวกิโลกรัมต่อไร่ : $x_7$	427.36	29.826
8. รายได้บาทต่อไร่ : $x_8$	6913.20	900.962
9. จำนวนแรงงานในครัวเรือน : $x_9$	2.66	1.097
<u>ปัจจัยอื่นๆ</u>		
10. การรับข้อมูลข่าวสาร : $x_{10}$	3.48	0.768
11. การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร : $x_{11}$	3.73	0.871

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

สัญลักษณ์และอักษรย่อของตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.
<b>2. ตัวแปรตาม</b>		
1. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร : $y_1$	26.83	1.960
2. การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน : $y_2$	3.62	0.685
3. การมีส่วนร่วมด้านการทำกิจกรรม : $y_3$	8.73	0.634
4. การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล : $y_4$	9.50	1.092
4. การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ : $y_5$	4.99	0.110

จากตารางที่ 4.7 ปรากฏผลดังนี้ ด้านปัจจัยทางสังคม กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีอายุเฉลี่ย 49.82 ปี ระดับการศึกษาได้แปลงค่าเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ โดยใช้จำนวนปีที่ศึกษา ได้ค่าเฉลี่ย 10.98 ปี (ส่วนใหญ่จบประถมศึกษาปีที่ 4) การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรได้แปลงค่าเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ โดยใช้จำนวนกลุ่มที่เป็นสมาชิกเฉลี่ย 1.93 กลุ่ม ประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 28.95 ปี ด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 16.02 ไร่ ต้นทุนการทำนาต่อไร่เฉลี่ย 2735.23 บาท ผลผลิตข้าวต่อไร่ เฉลี่ย 427.36 กิโลกรัม รายได้จากการขายข้าว เฉลี่ย 6913.20 บาท จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.66 คน

ตารางที่ 4.8 ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการวิเคราะห์ความถดถอยแต่ละคู่ โดยแสดงในรูปเมตริกสัมพันธ์ (Correlation matrix)

Model	X <sub>1</sub>	X <sub>2</sub>	X <sub>3</sub>	X <sub>4</sub>	X <sub>5</sub>	X <sub>6</sub>	X <sub>7</sub>	X <sub>8</sub>	X <sub>9</sub>	X <sub>10</sub>	X <sub>11</sub>
X <sub>1</sub>	1.000	-0.540	0.170	0.758	-0.108	0.112	0.120	0.060	-0.156	0.095	-0.006
X <sub>2</sub>		1.000	-0.072	-0.457	0.070	-0.060	-0.063	-0.026	0.005	-0.080	-0.026
X <sub>3</sub>			1.000	0.112	0.065	-0.021	0.049	0.016	-0.128	0.226	0.211
X <sub>4</sub>				1.000	0.041	0.213	0.069	0.088	-0.105	0.066	-0.013
X <sub>5</sub>					1.000	-0.174	-0.175	-0.069	0.000	-0.031	-0.036
X <sub>6</sub>						1.000	0.098	0.147	-0.078	-0.054	0.006
X <sub>7</sub>							1.000	0.447	0.030	0.107	0.133
X <sub>8</sub>								1.000	0.076	0.056	0.139
X <sub>9</sub>									1.000	-0.113	-0.069
X <sub>10</sub>										1.000	0.516
X <sub>11</sub>											1.000

จากตารางที่ 4.8 ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการวิเคราะห์ความถดถอยแต่ละคู่ โดยแสดงในรูปเมตริกสัมพันธ์ (Correlation matrix) ปรากฏผลดังนี้ตัวแปรอิสระใช้ในการวิเคราะห์ทุกตัวมีความสัมพันธ์กันต่ำ คือ ความสัมพันธ์ในทางบวกมีค่าอยู่ระหว่าง 0.000 ถึง 0.758 และความสัมพันธ์ในทางลบมีค่าอยู่ระหว่าง -0.006 ถึง -0.540 ไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดมีความสัมพันธ์สูง (เกินกว่า 0.80) จึงไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ซึ่งจะเป็นการละเมิดข้อสมมติฐานที่เกี่ยวกับเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ

### 1. การแสดงผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ

การแสดงผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เข้าสมการพยากรณ์ และอธิบายรูปแบบสมการพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.9 การวิเคราะห์ถดถอยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	ค่าสถิติ t	ค่านัยสำคัญ Sig. t
ค่าคงที่	23.686	11.406	.000
1. อายุ	.029	1.793	.074
2. ระดับการศึกษา	.067	1.313	.190
3. การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร	.333	3.102	<b>.002**</b>
4. ประสบการณ์ในการทำงาน	-.025	-2.051	<b>.041*</b>
5. พื้นที่ทำนา	.009	.967	.334
6. ต้นทุนการทำงาน	9.470E-5	.332	.740
7. ผลผลิตข้าวกิโลกรัมต่อไร่	-.009	-2.370	<b>.018*</b>
8. รายได้บาทต่อไร่	.000	1.063	.289
9. จำนวนแรงงานในครัวเรือน	.085	.880	.380
10. การรับข้อมูลข่าวสาร	.092	.405	.686
11. การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	.807	4.172	<b>.000**</b>
R <sup>2</sup> = 0.149      SEE = 1.839      F = 5.012      Sig. of F = 0.000			

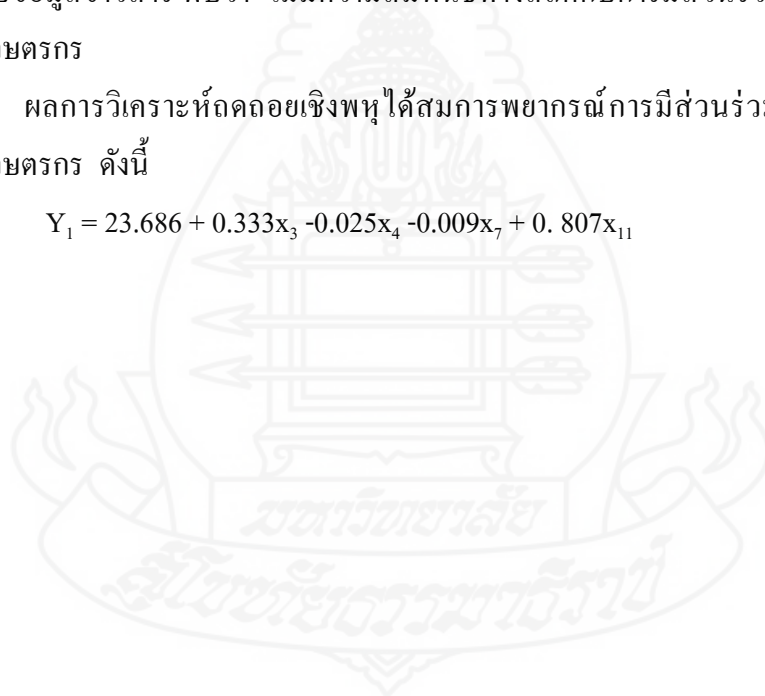
\*\* หมายถึง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

\* หมายถึง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุได้ค่า  $F = 5.012$  Sig of  $F = .000$  หมายความว่า มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม (การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร) ในรูปเชิงเส้น โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจเชิงพหุ (Multiple Coefficient of Determination ;  $R^2$ ) มีค่าเท่ากับ 0.149 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งหมด 11 ตัวแปร สามารถอธิบายความผันแปรการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามได้ร้อยละ 14.9 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัวแปรตามที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 พบว่ามีจำนวน 2 ตัวแปร โดยจำแนกเป็นตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงบวก ได้แก่ การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร และตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงลบโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่ามีจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ ผลผลิตข้าวกิโลกรัมต่อไร่และประสบการณ์ในการทำนา ส่วนอายุ ระดับการศึกษา พื้นที่ทำนา ต้นทุนการทำนา รายได้บาทต่อไร่ จำนวนแรงงานในครัวเรือน และการรับข้อมูลข่าวสาร พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุได้สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ดังนี้

$$Y_1 = 23.686 + 0.333x_3 - 0.025x_4 - 0.009x_7 + 0.807x_{11}$$



ตารางที่ 4.10 การวิเคราะห์ห้ถดถอยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ  
จังหวัดศรีสะเกษ (ด้านการวางแผน)

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์	ค่าสถิติ	ค่า
	ถดถอย (b)	t	นัยสำคัญ Sig. t
ค่าคงที่	2.991	3.994	.000
1. อายุ	.001	.100	.920
2. ระดับการศึกษา	.004	.210	.834
3. การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร	.099	2.552	.011*
4. ประสบการณ์ในการทำงาน	-.005	-1.210	.227
5. พื้นที่ทำนา	.001	.332	.740
6. ต้นทุนการทำงาน	-7.718E-6	-.075	.940
7. ผลผลิตข้าวกลีกร้อมต่อไร่	-.001	-.987	.324
8. รายได้บาทต่อไร่	-2.895E-6	-.062	.950
9. จำนวนแรงงานในครัวเรือน	.013	.374	.709
10. การรับข้อมูลข่าวสาร	.102	1.242	.215
11. การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	.190	2.729	.007**
R <sup>2</sup> = 0.094    SEE = 0.663    F = 2.997    Sig. of F = 0.001			

\*\* หมายถึง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

\* หมายถึง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.10 ผลการวิเคราะห์ห้ถดถอยเชิงพหุได้ค่า F = 2.997 Sig of F = 0.001 หมายความว่า มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม (การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรด้านการวางแผน) ในรูปเชิงเส้น โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจเชิงพหุ (Multiple Coefficient of Determination ; R<sup>2</sup>) มีค่าเท่ากับ 0.094 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งหมด 11 ตัวแปร สามารถอธิบายความผันแปรการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามได้ร้อยละ 9.4 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัว

แปรตามที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 พบว่ามีจำนวน 1 ตัวแปร โดยจำแนกเป็นตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงบวก ได้แก่ การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่ามีจำนวน 1 ตัวแปร ได้แก่ การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรส่วนอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำพื้นที่ทำนา ต้นทุนการทำนา ผลผลิตข้าวกิโลกกรัมต่อไร่ รายได้บาทต่อไร่ จำนวนแรงงานในครัวเรือน และการรับข้อมูลข่าวสาร พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรด้านการวางแผน

ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุได้สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ดังนี้

$$Y_2 = 2.991 + .099x_3 + .190x_{11}$$





ตารางที่ 4.11 การวิเคราะห์ห้ถดถอยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ  
จังหวัดศรีสะเกษ (ด้านการทำกิจกรรม)

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอย (b)	ค่าสถิติ t	ค่า นัยสำคัญ Sig. t
ค่าคงที่	8.277	11.799	.000
1. อายุ	.008	1.400	.162
2. ระดับการศึกษา	.015	.883	.378
3. การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร	.097	2.678	.008**
4. ประสบการณ์ในการทำงาน	-.007	-1.764	.079
5. พื้นที่ทำนา	.001	.229	.819
6. ต้นทุนการทำนา	-8.841E-6	-.092	.927
7. ผลผลิตข้าวกลีกร้อมต่อไร่	-.002	-1.729	.085
8. รายได้บาทต่อไร่	4.507E-5	1.038	.300
9. จำนวนแรงงานในครัวเรือน	.017	.522	.602
10. การรับข้อมูลข่าวสาร	.009	.112	.911
11. การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	.136	2.080	.038*
R <sup>2</sup> = 0.071    SEE = 0.621    F = 2.186    Sig. of F = 0.015			

\*\* หมายถึง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

\* หมายถึง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์ห้ถดถอยเชิงพหุได้ค่า F = 2.186 Sig of F = 0.015 หมายความว่า มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม (การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรด้านการทำกิจกรรม) ในรูปเชิงเส้น โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจเชิงพหุ (Multiple Coefficient of Determination ; R<sup>2</sup>) มีค่าเท่ากับ 0.071 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งหมด 11 ตัวแปร สามารถอธิบายความผันแปรการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามได้ร้อยละ 7.1 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัว

แปรตามที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 พบว่ามีจำนวน 1 ตัวแปร โดยจำแนกเป็นตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงบวก ได้แก่ การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร และตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่ามีจำนวน 1 ตัวแปร ได้แก่ การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ส่วนอายุ ระดับการศึกษาประสบการณ์ในการทำนา พื้นที่ทำนา ต้นทุนการทำนา ผลผลิตข้าวกิโลกรัมต่อไร่ รายได้บาทต่อไร่ จำนวนแรงงานในครัวเรือน และการรับข้อมูลข่าวสาร พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุได้สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรด้านกิจกรรม ดังนี้

$$Y_3 = 8.277 + 0.097x_3 + 0.136x_{11}$$



ตารางที่ 4.12 การวิเคราะห์ถดถอยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ  
จังหวัดศรีสะเกษ (ด้านการประเมินผล)

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอย (b)	ค่าสถิติ t	ค่า นัยสำคัญ Sig. t
ค่าคงที่	7.475	6.406	.000
1. อายุ	.020	2.234	.026*
2. ระดับการศึกษา	.046	1.586	.114
3. การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร	.139	2.303	.022*
4. ประสบการณ์ในการทำงาน	-.012	-1.812	.071
5. พื้นที่ทำนา	.008	1.546	.123
6. ต้นทุนการทำงาน	.000	.636	.525
7. ผลผลิตข้าวกิโลกรัมต่อไร่	-.005	-2.481	.014*
8. รายได้บาทต่อไร่	8.770E-5	1.215	.225
9. จำนวนแรงงานในครัวเรือน	.060	1.114	.266
10. การรับข้อมูลข่าวสาร	-.011	-.085	.932
11. การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	.469	4.317	.000**
R <sup>2</sup> = 0.134    SEE = 1.034    F = 4.453    Sig. of F = 0.000			

\*\* หมายถึง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

\* หมายถึง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.12 ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุได้ค่า F = 4.453 Sig of F = 0.000 หมายความว่า มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม (การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรด้านการประเมินผล) ในรูปเชิงเส้น โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจเชิงพหุ (Multiple Coefficient of Determination ; R<sup>2</sup>) มีค่าเท่ากับ 0.134 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งหมด 11 ตัวแปร สามารถอธิบายความผันแปรการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามได้ร้อยละ 13.4 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัว

แปรตามที่ระดับนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ 0.01 พบว่ามีจำนวน 1 ตัวแปร และตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่ามีจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ อายุและการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร และตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงลบ ได้แก่ ผลผลิตข้าว กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน พื้นที่ทำนา ต้นทุนการทำงาน รายได้บาทต่อไร่ จำนวนแรงงานในครัวเรือน และการรับข้อมูลข่าวสาร พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุได้สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรด้านติดตามประเมินผล ดังนี้

$$Y_4 = 7.475 + 0.020 x_1 + 0.139 x_3 - 0.005 x_7 + 0.469 x_{11}$$



ตารางที่ 4.13 การวิเคราะห์ห้ถดถอยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ  
จังหวัดศรีสะเกษ (ด้านการรับผลประโยชน์)

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์	ค่าสถิติ	ค่านัยสำคัญ
	ถดถอย (b)	t	Sig. t
ค่าคงที่	4.943	39.636	.000
1. อายุ	.000	.486	.627
2. ระดับการศึกษา	.002	.789	.431
3. การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร	-.002	-.276	.783
4. ประสบการณ์ในการทำงาน	-7.179E-6	-.010	.992
5. พื้นที่ทำนา	.000	-1.649	.100
6. ต้นทุนการทำงาน	9.343E-6	.545	.586
7. ผลผลิตข้าวกลีโลกรัมต่อไร่	.000	-.593	.554
8. รายได้บาทต่อไร่	6.716E-6	.870	.385
9. จำนวนแรงงานในครัวเรือน	-.006	-.958	.339
10. การรับข้อมูลข่าวสาร	-.008	-.552	.582
11. การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	.011	.984	.326
R <sup>2</sup> = 0.024    SEE = 0.110    F = 0.710    Sig. of F = 0.729			

\*\* หมายถึง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

\* หมายถึง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.13 ผลการวิเคราะห์ห้ถดถอยเชิงพหุได้ค่า F = 0.710 Sig of F = 0.729 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจเชิงพหุ (Multiple Coefficient of Determination ; R<sup>2</sup>) มีค่าเท่ากับ 0.024 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งหมด 11 ตัวแปร สามารถอธิบายความผันแปร การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามได้ร้อยละ 2.4 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ แต่ละตัวกับตัวแปรตามที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ตัว ปรากฏว่า ค่า Sig ของตัวแปรอิสระ

ทุกตัวมากกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 11 ตัว ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ตารางที่ 4.14 สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรข้าวหอมมะลิของเกษตรกร จังหวัดศรีสะเกษ

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	ค ว า ม	
		เกี่ยวข้อง	Sig. t
		+/-	
การมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกร (ภาพรวม)	- การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	+	.000**
	- การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร	+	.002**
	- ผลผลิตข้าวกิโลกรัมต่อไร่	-	.018*
	- ประสบการณ์ในการทำงาน	-	.041*
ด้านการวางแผน	- การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	+	.007**
	- การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร	+	.011*
ด้านการทำกิจกรรม	- การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร	+	.008**
	- การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	+	.038*
ด้านการประเมินผล	- การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	+	.000**
	- การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร	+	.022*
	- อายุ	+	.026**
	- ผลผลิตข้าวกิโลกรัมต่อไร่	-	.014*
ด้านการรับผลประโยชน์	ตัวแปรอิสระ ทั้ง 11 ตัว ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม		

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ ดังต่อไปนี้

1. **การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรภาพรวม** มีตัวแปรอิสระ 2 ตัวที่มีผลในเชิงบวกหรือทิศทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ได้แก่ การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร ส่วนตัวแปรอิสระ 2 ตัว ที่มีผลในเชิงลบหรือทิศทางตรงกันข้ามกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ได้แก่ ผลผลิตข้าวกลีโลกรัมต่อไร่และประสบการณ์ในการทำงาน

2. **ด้านการวางแผน** มีตัวแปรอิสระ 2 ตัวที่มีผลในเชิงบวกหรือทิศทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ได้แก่ การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร

3. **ด้านการทำกิจกรรม** มีตัวแปรอิสระ 2 ตัวที่มีผลในเชิงบวกหรือทิศทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ได้แก่ การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร

4. **ด้านการประเมินผล** มีตัวแปรอิสระ 3 ตัวที่มีผลในเชิงบวกหรือทิศทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ได้แก่ การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรและอายุ ส่วนตัวแปรอิสระอีก 1 ตัว ที่มีผลในเชิงลบหรือทิศทางตรงกันข้ามกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ได้แก่ ผลผลิตข้าวกลีโลกรัมต่อไร่

5. **ด้านการรับผลประโยชน์** ตัวแปรอิสระทั้ง 11 ตัว ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามในด้านการรับผลประโยชน์

#### ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกร ข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ

ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกร การวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ โดยแสดงด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความหมายและการจัดอันดับ ดังแสดงในตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกร

n = 328

แหล่งข้อมูล	ระดับปัญหา				$\bar{X}$ (S.D)	ความหมาย
	ไม่มีปัญหา	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
<b>1.ด้านการวางแผน</b>					1.25 (0.456)	น้อย
1.1 ไม่เข้าร่วม การวางแผน กิจกรรมต่างๆ	230 (70.1)	0	20 (20.4)	78 (79.6)	1.20 (0.405)	น้อย
1.2 ไม่มีเวลาในการวางแผน	190 (57.9)	2 (1.4)	33 (23.9)	103 (74.6)	1.27 (0.476)	น้อย
1.3 ไม่แสดงความคิดเห็น	171 (52.1)	9 (5.7)	45 (28.7)	103 (65.6)	1.40 (0.598)	น้อย
1.4 เจ้าหน้าที่ขาดการประสานงาน กับเกษตรกร	283 (86.3)	0	6 (13.3)	39 (86.7)	1.13 (0.344)	น้อย
<b>2.ด้านการทำกิจกรรม</b>					1.32 (0.515)	น้อย
2.1 ไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ	280 (85.4)	0	5 (10.4)	43 (89.6)	1.10 (0.309)	น้อย
2.2 ไม่มีเวลาในการทำกิจกรรม	215 (65.5)	1 (0.9)	20 (17.7)	92 (81.4)	1.19 (0.420)	น้อย



ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

n=328

แหล่งข้อมูล	ระดับปัญหา				$\bar{X}$ (S.D)	ความหมาย
	ไม่มีปัญหา	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
2.3 เกษตรกรมาล่าช้าไม่ตรง เวลา	92 (28)	17 (7.2)	124 (52.5)	95 (40.3)	1.67 (0.606)	ปานกลาง
2.4 กิจกรรมไม่น่าสนใจ	285 (86.9)	2 (4.7)	5 (11.6)	36 (83.7)	1.21 (0.514)	น้อย
2.5 เกษตรกรมีอายุมากทำให้ เรียนไม่รู้เรื่อง	132 (40.2)	10 (5.1)	78 (39.8)	108 (55.1)	1.50 (0.595)	น้อย
2.6 เจ้าหน้าที่ไม่มีส่วนร่วมใน กิจกรรมต่างๆ	317 (96.6)	1 (9.1)	1 (9.1)	9 (81.8)	1.27 (0.647)	น้อย
<b>3.ด้านติดตามและประเมินผล</b>					1.20 (0.433)	น้อย
3.1 ไม่ให้ความร่วมมือในการ ติดตามประเมินผล	310 (94.5)	0	4 (22.2)	14 (77.8)	1.22 (0.428)	น้อย
3.2 ไม่แสดงความคิดเห็นในการ ติดตามประเมินผล	237 (72.3)	2 (2.2)	12 (13.2)	77 (84.6)	1.18 (0.437)	น้อย
<b>4. ด้านการรับผลประโยชน์</b>					1.53 (0.498)	น้อย
4.1 ปัจจัยการผลิตไม่เพียงพอ	92 (28)	42 (17.8)	120 (50.8)	74 (31.4)	1.86 (0.689)	ปานกลาง
4.2 ปัจจัยการผลิตมาล่าช้า	32 (9.8)	69 (23.3)	159 (53.7)	68 (23.0)	2.00 (0.681)	ปานกลาง
4.3 ความรู้ที่ได้รับไม่เหมาะสม กับพื้นที่	316 (96.3)	1 (8.3)	1 (8.3)	10 (83.3)	1.25 (0.622)	น้อย
4.4 ไม่นำความรู้ที่ได้รับไป ปฏิบัติ	294 (89.6)	0	0	34 (100)	1.00 (0.000)	น้อย
<b>รวม</b>					<b>1.33 (0.476)</b>	<b>น้อย</b>

จากตารางที่ 4.15 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ในภาพรวมปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ มีค่าเฉลี่ยรวมปัญหาในระดับน้อย (1.33 = น้อย) ถ้าพิจารณาในการมีส่วนร่วมแต่ละด้าน ดังนี้

**ปัญหาด้านการวางแผน** เกษตรกรมีปัญหาด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยรวมปัญหาในระดับน้อย (1.25 = น้อย) โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยปัญหาจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ไม่แสดงความคิดเห็น (1.40 = น้อย) ไม่มีเวลาในการวางแผน (1.27 = น้อย) ไม่เข้าร่วมการวางแผนกิจกรรมต่างๆ (1.20 = น้อย) เจ้าหน้าที่ขาดการประสานงานกับเกษตรกร (1.13 = น้อย)

**ปัญหาด้านการทำกิจกรรม** เกษตรกรมีปัญหาด้านการทำกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยรวมปัญหาในระดับน้อย (1.32 = น้อย) โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยปัญหาจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เกษตรกรมาล่าช้าไม่ตรงเวลา (1.67 = ปานกลาง) เกษตรกรมีอายุมากทำให้เรียนไม่รู้เรื่อง (1.50 = น้อย) เจ้าหน้าที่ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ (1.27 = น้อย) กิจกรรมไม่น่าสนใจ (1.21 = น้อย) ไม่มีเวลาในการทำกิจกรรม (1.19 = น้อย) ไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ (1.10 = น้อย)

**ปัญหาด้านการประเมินผล** เกษตรกรมีปัญหาด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยรวมปัญหาในระดับน้อย (1.20 = น้อย) โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยปัญหาจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ไม่ให้ความร่วมมือในการประเมินผล (1.22 = น้อย) ไม่แสดงความคิดเห็นในการประเมินผล (1.18 = น้อย)

**ปัญหาด้านการรับผลประโยชน์** เกษตรกรมีปัญหาด้านการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยรวมปัญหาในระดับน้อย (1.53 = น้อย) โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยปัญหาจากมากไปหาน้อย ดังนี้ บังคับการผลิตมาล่าช้า (2.00 = น้อย) บังคับการผลิตไม่เพียงพอ (1.86 = น้อย) ความรู้ที่ได้ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ (1.25 = น้อย) ไม่นำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติ (1.00 = น้อย)

**4.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกร ต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ**

**4.2.1 การมีส่วนร่วมต่อเกษตรกร** เกษตรกรมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) ควรมีคัดเลือกเกษตรกรที่มีอายุไม่มากมาเข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ

2) อยากให้สมาชิกเกษตร โรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิเข้าอบรมตรงต่อเวลา

3) อยากให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ

#### 4.2.2 การมีส่วนร่วมต่อเจ้าหน้าที่ เกษตรกรมีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1) ควรให้เจ้าหน้าที่ออกมาอบรมให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ
- 2) อยากให้เจ้าหน้าที่มาอบรมตรงต่อเวลา

#### 4.2.3 การมีส่วนร่วมต่อหน่วยงาน เกษตรกรมีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1) ควรให้มีการดำเนินการของโรงเรียนเกษตรกรต่อไป
- 2) ควรให้มีจัดปัจจัยการผลิตให้ทันฤดูกาลเพาะปลูก
- 3) ควรให้หน่วยงานต่างๆ ของทางราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้านการเกษตร เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการข้าว กรมพัฒนาที่ดิน และองค์การบริหารส่วนตำบล มีโครงการอบรมให้ความรู้และสนับสนุนปัจจัยการผลิต



## บทที่ 5

### สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นสำคัญโดยจำแนกออกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

#### 1. สรุปการวิจัย

##### 1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ 4) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ

##### 1.2 วิธีการดำเนินการ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เกษตรกรที่เข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ ตามโครงการผลิตข้าวหอมมะลิเชิงการค้าครบวงจร จำนวน 60 โรงเรียน โรงเรียนละ 30 ราย รวมเกษตรกรทั้งหมด 1,800 ราย ในเขตจังหวัดศรีสะเกษ สุ่มตัวอย่างมาจำนวน 328 คน ทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีคำถามแบบปลายเปิด ปลายปิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) การจัดลำดับ (ranking) และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

### 1.3 ผลการวิจัย

**1.3.1 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม** เกษตรกรส่วนใหญ่อายุเฉลี่ย 49.82 ปี ร้อยละ 45.7 จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 54.0 เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร กลุ่มลูกค้า ธกส. มีประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 28.95 ปี มีพื้นที่การทำนาเฉลี่ย 16.02 ไร่ มีต้นทุนในการทำนาเฉลี่ย 2735.23 บาท/ไร่ ผลผลิตการทำนาเฉลี่ย 427.36 กิโลกรัม/ไร่ รายได้การทำนาเฉลี่ย 6913.20 บาท/ไร่ และมีจำนวนแรงงานด้านการเกษตรเฉลี่ย 2.66 คน

**1.3.2 การรับข้อมูลข่าวสารและการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร** จากการศึกษาพบว่า การรับข้อมูลข่าวสารด้านโรงเรียนเกษตรกร โดยภาพรวมเกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อทั้งหมดในระดับมาก โดย เกษตรกรที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับมากที่สุด และเกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวที่เป็นสื่อมวลชนคือ หอกระจายข่าว/เสียงตามสาย ในระดับปานกลาง

ในด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ สนับสนุนด้านส่งเสริมกิจกรรมใน โรงเรียนข้าวหอมมะลิเกษตรกร เกษตรกรเห็นว่าได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก กิจกรรมที่การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ร่วมประชุม อบรมกับสมาชิกในโรงเรียนเกษตรกรเป็นประจำ ส่วนการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตพบว่า เกษตรกรเห็นว่าได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในระดับปานกลาง การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับมากที่สุด คือ วัสดุอุปกรณ์ในการวิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตรในนาข้าว

#### 1.3.3 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัด

##### ศรีสะเกษ

ในภาพรวมสมาชิกเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรมีส่วนร่วม ถ้าพิจารณาในการมีส่วนร่วมแต่ละด้าน ดังนี้

1) ด้านการวางแผน พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมด มีส่วนร่วมในการวางแผน ลงสำรวจแปลงปลูกพืช ได้แก่แปลงไอพีเอ็ม แปลงเกษตรกร การวางแผนกิจกรรมในการเตรียมวิเคราะห์ระบบนิเวศ การวางแผนการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์แปลงนาข้าว ตามลำดับ และเกษตรกรมากกว่าสองในสาม มีส่วนร่วมการวางแผนกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์

2) ด้านการทำกิจกรรม พบว่า เกษตรกรทั้งหมด มีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่ม สัมพันธ์ เกษตรกรเกือบทั้งหมด มีส่วนร่วมกิจกรรมประชุม อบรมในโรงเรียนเกษตรกร การสำรวจวิเคราะห์ระบบนิเวศในแปลงนา การเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริงในแปลงปลูก พืช เช่น ดิน น้ำ สภาพต้นพืช การทำลายศัตรูพืช ศัตรูธรรมชาติ กิจกรรมสวนแมลง สังเกตจดบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้น

ในสวนแมลง เรียนรู้ปฏิบัติกิจกรรม หัวข้อพิเศษต่างๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ด้านการทำนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน และเกษตรกรส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมการนำเสนอ สรุป อภิปรายเกี่ยวกับกิจกรรม

3) ด้านการประเมินผล พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมด มีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการประชุมอภิปราย การจัดเวทีชุมชน การตรวจสอบติดตามและประเมินแปลงตัวอย่าง กิจกรรมที่ทำในโรงเรียนเกษตรกร ปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์ในแปลงนา การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในแปลงนา การนำความรู้ประสบการณ์จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปปฏิบัติ การขยายผลไปสู่สมาชิกคนอื่นๆ ในโรงเรียนเกษตรกรให้มีความรู้พร้อมทั้งนำความรู้ไปปฏิบัติ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้ที่ได้จากโรงเรียนเกษตรกร การประเมินผลความสำเร็จโรงเรียนเกษตรกร ตามลำดับ

4) ด้านการรับผลประโยชน์ พบว่า เกษตรกรทั้งหมด มีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ ในการมีความรู้เพิ่มในการทำนา การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต การนำความรู้จากโรงเรียนเกษตรกรไปปฏิบัติในแปลงนาของตนเอง และเกษตรกรเกือบทั้งหมด มีส่วนร่วมในการมีความรู้เพิ่มในการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในแปลงนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามลำดับ

ทั้งนี้เกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร เกือบทั้งหมด มีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิอยู่ในระดับมากที่สุด และมีส่วนน้อยมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรอยู่ในระดับมาก

### 1.3.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ

1) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรภาพรวม มีตัวแปรอิสระ 2 ตัวที่ผลในเชิงบวกหรือทิศทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ได้แก่ การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร ส่วนตัวแปรอิสระ 2 ตัว ที่มีผลในเชิงลบหรือทิศทางตรงกันข้ามกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ได้แก่ ผลผลิตข้าวกลีบบ่มต่อไร่และประสบการณ์ในการทำนา

2) ด้านการวางแผน มีตัวแปรอิสระ 2 ตัวที่ผลในเชิงบวกหรือทิศทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ได้แก่ การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร

3) ด้านการทำกิจกรรม มีตัวแปรอิสระ 2 ตัวที่ผลในเชิงบวกหรือทิศทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรได้แก่ การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร

4) ด้านการประเมินผล มีตัวแปรอิสระ 3 ตัวที่ผลในเชิงบวกหรือทิศทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรได้แก่ การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรและอายุ ส่วนตัวแปรอิสระอีก 1 ตัว ที่มีผลในเชิงลบหรือทิศทางตรงกันข้ามกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ได้แก่ ผลผลิตข้าวกลีโลกรัมต่อไร่

5) ด้านการรับผลประโยชน์ ตัวแปรอิสระทั้ง 11 ตัว ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามในด้านรับผลประโยชน์

### **1.3.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ**

ในภาพรวมปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิมิปัญหาในระดับน้อย ถ้าพิจารณาในการมีปัญหาค่ะแต่ละด้าน ดังนี้

1) ปัญหาด้านการวางแผน พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการวางแผนในระดับน้อย โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ไม่แสดงความคิดเห็น ไม่มีเวลาในการวางแผน ไม่เข้าร่วมการวางแผนกิจกรรมต่างๆเจ้าหน้าที่ขาดการประสานงานกับเกษตรกร

2) ปัญหาด้านการทำกิจกรรม พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการทำกิจกรรมในระดับน้อย โดยเรียงลำดับปัญหาจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เกษตรกรมาล่าช้าไม่ตรงเวลา เกษตรกรมีอายุมากทำให้เรียนไม่รู้เรื่อง เจ้าหน้าที่ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ กิจกรรมไม่น่าสนใจ ไม่มีเวลาในการทำกิจกรรม ไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ

3) ปัญหาด้านการประเมินผล พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการประเมินผลในระดับน้อย โดยเรียงลำดับปัญหาจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ไม่ให้ความร่วมมือในการประเมินผล ไม่แสดงความคิดเห็นในการประเมินผล

4) ปัญหาด้านการรับผลประโยชน์ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการรับผลประโยชน์ในระดับน้อย โดยเรียงลำดับปัญหาจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ปัจจัยการผลิตมาล่าช้า ปัจจัยการผลิตไม่เพียงพอ ความรู้ที่ได้ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ ไม่นำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติ

**ข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ**

1) ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะให้มีการคัดเลือกเกษตรกรที่มีอายุไม่มากนักเข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกร ควรสมาชิกเกษตรกร โรงเรียนเกษตรกรเข้าอบรมตรงต่อเวลา และควรแสดงความคิดเห็นในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนเกษตรกร

2) ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ เกษตรกรมีข้อเสนอแนะ โดย ควรให้เจ้าหน้าที่มีออกมาอบรมให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอและมาอบรมตรงต่อเวลา

3) ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน เกษตรกรมีข้อเสนอแนะ โดย อยากให้มีการดำเนินการของโรงเรียนเกษตรกรต่อไป ควรให้มีปัจจัยการผลิตให้ทันฤดูกาลเพาะปลูก และอยากให้หน่วยงานต่างๆ ของทางราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้านการเกษตร เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการข้าว กรมพัฒนาที่ดิน และองค์การบริหารส่วนตำบล มีโครงการอบรมให้ความรู้ และสนับสนุนปัจจัยการผลิต

## 2. อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปราย ดังนี้

### 2.1 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการทำกิจกรรม ด้านการประเมินผลและด้านการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรเกือบทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการรับผลประโยชน์ ทั้งนี้อาจเกิดจากการที่เกษตรกรได้รับการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทั้งด้านสนับสนุนส่งเสริมการทำกิจกรรมและปัจจัยการผลิตในโรงเรียนเกษตรกร จึงเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรมีส่วนร่วมมากตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปรีชาดี วลัยเสถียร และคณะ (2543: 20) ที่กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา คือ ปัจจัยจูงใจ ได้แก่ การได้รับผลประโยชน์จากการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาและโครงการพัฒนาตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นพวรรณ เสวตานนท์ (2546 : 94) ที่พบว่า จำนวนประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อุ้มน้ำคลองอุตตะเกาในทุกขั้นตอน



## 2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร ดังนี้

### 2.2.1 ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ

1) การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร(ภาพรวม) ด้านการวางแผนและด้านการประเมินผลอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ .01 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการทำกิจกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากขึ้นจะทำให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรมากขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรณิศ เชื้อศิริถาวร (2544:83) พบว่าการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอ กุดจับ จังหวัดอุดรธานี และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นเรศ ชมบุญ (2546) การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่รัฐ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือผันแปรกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันไฟป่า บริเวณอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี

2) การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร(ภาพรวม) และด้านการทำกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ .01 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนและด้านการประเมินผล แสดงให้เห็นว่าถ้าเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น/สมาชิกสถาบันเกษตรกร จะมีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรเพิ่มขึ้นด้วย อาจเกิดจากการที่เกษตรกรมีประสบการณ์การมีส่วนร่วมในกลุ่มต่างๆ ทำให้มีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาคภูมิ ดาราพงษ์ (2548 : 121) พบว่า การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรจังหวัด เชียงใหม่ ด้านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทาง การประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรณิศ เชื้อศิริถาวร (2544) พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอ กุดจับ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มนตรี ประดิษฐ์ผล (2553) พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มมีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำ และสิ่งแวดล้อม ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี นอกจากนี้ ขวัญชัย วงศ์นิติกร (2532 : 115) พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมอื่นจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และการวิจัยของ เกษตรนัทร รัตนศรี (2544 : 58 - 60) พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่ม

กิจกรรมทางการเกษตร เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรภายใต้โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตของชุมชนในตำบลหลักภาคได้ในขั้นตอนการศึกษาศักยภาพและข้อมูลชุมชน และขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน

3) อายุ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรด้านการประเมินผล มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าเมื่อเกษตรกรมีอายุเพิ่มขึ้น จะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรด้านการประเมินผลเพิ่มขึ้นด้วย ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากเกษตรกรอายุมากขึ้นไม่ต้องประกอบอาชีพอื่นหรือมีภาระหน้าที่ด้านอื่น ๆ น้อยลงจึงทำให้มีเวลามากขึ้นทำให้มีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรณิศ เชื้อศิริถาวร (2544) พบว่า อายุ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอภูซำ จังหวัดอุดรธานี นอกจากนี้ผลงานวิจัยของ สุรแสง พูนเพิ่มสุขสมบัติ (2544 : 92) พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการแปรรูปกระท้อนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

### 2.2.2 ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ

1) ผลผลิตข้าวกลีบลำดวนต่อไร่ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร(ภาพรวม)และด้านการประเมินผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า ถ้าเกษตรกรมีผลผลิตข้าวกลีบลำดวนต่อไร่เพิ่มขึ้นจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรและมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลน้อยลง เนื่องจากเมื่อเกษตรกรได้ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นอาจทำให้เกษตรกรไม่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกร เพราะจุดประสงค์หลักของเกษตรกรจากการทำนาคือต้องการให้ได้ผลผลิตข้าวต่อไร่ที่สูง เพื่อที่จะได้มีได้รายสูงตามด้วย

2) ประสบการณ์ในการทำนา มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร(ภาพรวม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าเมื่อเกษตรกรมีประสบการณ์ทำนามากขึ้นจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรน้อยลง อาจเกิดจากเกษตรกรมีประสบการณ์การทำนามานาน จึงทำให้เข้าร่วมหรือสนใจในกิจกรรมต่างของโรงเรียนเกษตรกรน้อยลง เพราะเกษตรกรคิดว่าตนเองมีความเชี่ยวชาญด้านการทำนามานาน

### 3. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

#### 3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปรับใช้

##### 3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

- 1) เกษตรกรควรมีการคัดเลือกสมาชิกที่อายุไม่มากและมีความพร้อมหรือมีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกร
- 2) เกษตรกรควรมีการกระตุ้นให้สมาชิกในโรงเรียนมีการแสดงความคิดเห็นในการร่วมกิจกรรม และเผยแพร่ความรู้ให้แก่เกษตรกรทั่วไป
- 3) เกษตรกรที่มีอายุมาก สามารถนำความรู้ที่สั่งสม มาสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อเผยแพร่แก่เกษตรกรรุ่นต่อไป

##### 3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

- 1) ปัจจัยที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา คือ ปัจจัยจูงใจ ได้แก่ การได้รับผลประโยชน์จากการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาและโครงการพัฒนา ดังนั้นควรมีปัจจัยสร้างแรงจูงใจเกษตรกร ให้ได้รับผลประโยชน์เพื่อให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วม
- 2) การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรมีผลต่อการมีส่วนร่วม ถ้าจะเพิ่มการมีส่วนร่วมควรส่งเสริมให้เป็นสมาชิกกลุ่ม
- 3) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรหมั่นออกพบปะกับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง
- 4) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรใช้สื่อและวิธีการส่งเสริมที่เหมาะสมในการถ่ายทอดความรู้และฝึกอบรมแก่เกษตรกรเน้นให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ
- 5) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในฐานะวิทยากรกระบวนการควรมีการกระตุ้นเกษตรกร และสร้างบรรยากาศที่ดีในการมีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ
- 6) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรศึกษาหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการส่งเสริมเกษตรกรและปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

### 3.1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ต่อเนื่อง
- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนให้ความรู้แก่เกษตรกร อย่าง
  - 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกระจายจัดตั้งโรงเรียนเกษตรกรให้ครบทุกตำบลหรือครบทุกหมู่บ้าน
  - 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการนำปัญหาที่ค้นพบไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
  - 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการเพื่อประโยชน์ของเกษตรกร

### 3.2 ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

- 3.2.1 ควรมีการศึกษา เปรียบเทียบระหว่างเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกรกับเกษตรกรที่เข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกรว่าเกษตรกรได้รับความรู้เพิ่มขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรมากน้อยเพียงไร
- 3.2.2 ควรมีการศึกษา พฤติกรรมของเกษตรกรหลังเข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกร
- 3.2.3 ควรมีการศึกษา การยอมรับเทคโนโลยีการถ่ายทอดตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรเพื่อจะได้ทราบว่าเกษตรกรยอมรับและการนำไปปฏิบัติมากน้อยเพียงไร
- 3.2.4 ควรมีการศึกษา การประเมินผลสำเร็จของโรงเรียนเกษตรกร



บรรณานุกรม



## บรรณานุกรม

- กรณีศ เชื้อศิริถาวร (2544) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2547) “การอบรมเกษตรกรตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรในพระราชดำริ” ส่วนบริหารศัตรูพืช สำนักพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร. กรุงเทพมหานคร
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2550) “คู่มือ handbook โรงเรียนเกษตรกรเพื่อการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน” สำนักพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร. กรุงเทพมหานคร
- กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2. (2553) “การถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร” ใน เอกสารประกอบการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพ งบพัฒนากลุ่มจังหวัด ปีงบประมาณ 2553 กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2
- กัลยา วานิชย์บัญชา (2554) สถิติสำหรับงานวิจัย พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เกษตรนัทร รัตนศรี (2544) “การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรภายใต้โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตของชุมชนในตำบลหลักภาคใต้” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- โกวิท พวงงาม (2545) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. ม.ป.ท.
- แก้ว นิมะเริง (2540) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรสตรีในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลพบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ขวัญชัย วงศ์นิติกร (2532) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้อยู่อาศัยในเขตหมู่บ้านจัดสรรเทพประทาน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- โครงการ IPM-DANIDA (2546) โรงเรียนเกษตรกร กรุงเทพมหานคร

- โครงการ IPM-DANIDA (2548) “คู่มือ โรงเรียนเกษตรกรเพื่อการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน ทบทวนความทรงจำ” กรมวิชาการเกษตร กรุงเทพมหานคร
- จิรายุ ทองเขาอ่อน (2537) “การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในจังหวัดลำพูน” การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2526) *การบริหารการพัฒนาชนบท* หน้า 272-273 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์
- เจริญ ภัสระ (2537) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการของรัฐ” *วารสารสมาคมรัฐศาสตร์แห่งประเทศไทย* 12 (พฤษภาคม 2540): 1-3
- ฉลอง ดิษสี (2541) “การมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชาญวิทย์ สะอาดยิ่ง (2544) “ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีอิทธิพลต่อการร่วมโครงการโรงเรียนเกษตรกร” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชูเกียรติ ภัยลี (2536) “การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมระหว่างเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงาน กับพื้นที่ที่ไม่มีการปฏิบัติงานของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยา และมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ไชยณรงค์ ทองบุญ (2543) “คู่มือการฝึกอบรมเกษตรกรภาคสนามโรงเรียนเกษตรกรข้าว” กรุงเทพมหานคร สถาบันส่งเสริมเกษตรชีวภาพและโรงเรียนเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร
- ณัฐพล วุฒิจันทร์ (2554) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำประทานของฝายบ้านค่าย” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ถาวร สุภาวงศ์ (2550) “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มผลิตกาแฟคั่วบดของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้า ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” การค้นคว้า

แบบอิสระปริญญาวิทยาศาสตร มหาบัณฑิต(เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมเกษตร  
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ทัศนีย์ ไทยาภิรมย์ “การพัฒนาชุมชน : วิธีการระดมการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน” นิตยสาร  
ประชาสัมพันธ์ 26 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2526): 15

เทวินทร์ รวมสุขนิรันดร์ (2546) " การมีส่วนร่วมของหมอดินอาสาประจำตำบลในการดำเนินงาน  
พัฒนาที่ดินจังหวัดแพร่ " วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

นงกาญจน์ บุรณรัักษ์ (2533) "คุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของชาวกะเหรี่ยงใน  
จังหวัดกาญจนบุรีและราชบุรี ภายใต้โครงการของกรมประชาสัมพันธ์  
ปี พ.ศ. 2533" วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะเกษตร บัณฑิต  
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นพวรรณ เสวตานนท์ (2546) "ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ  
ทรัพยากรป่าไม้ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา จังหวัดสงขลา" วิทยานิพนธ์ปริญญา  
เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์  
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง.  
กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นเรศ ชมบุญ (2546) “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่า : กรณีศึกษาอุทยาน  
แห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต  
มหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

นาตญา พแดนนอก (2551) “ผลของการใช้แผนปฏิบัติการจากเทคนิคเอไอซีต่อการมีส่วนร่วมของ  
ประชาชนในการออกกำลังกาย” วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2531) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา กรุงเทพมหานคร  
ศักดิ์โสภณาการพิมพ์

บพิตร ปริบูรณ์กร (2538) “กระบวนการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการปรับ  
โครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร จังหวัดอุดรธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญา  
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย  
แม่โจ้



- บุญเลื่อน วงศ์หาญ (2550) “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต่อการดำเนินงานกองทุนของกลุ่มในจังหวัดตาก ปี 2550” เอกสารประกอบการประเมินบุคคลเพื่อ  
บุญญฤทธิ์ เคนทวย (2544) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็ก กรณีศึกษาแหล่งน้ำขนาดเล็กของกรมโยธาธิการในจังหวัดมหาสารคาม” วิทยานิพนธ์ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา) สถาบันราชภัฏมหาสารคาม
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544) “แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการวิจัยเพื่อการพัฒนา หน่วยที่ 9 หน้า 280-282,299-302,313-315 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2547) "การวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร" ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร* หน่วยที่ 9 หน้า 313-315 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
- ประยูร ศรีประสาธน์ (2542) “รายงานการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ปทุมธานี” มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543) *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา* กรุงเทพมหานคร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ปรียากร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) *จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล* กรุงเทพมหานคร สหมิตรออฟเซต
- ภาคภูมิ ดาราพงษ์ (2548) “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- มนตรี ประดิษฐ์ผล (2553) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำและสิ่งแวดล้อม ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการลุ่มน้ำและสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- มาฆะ จิตตะสังคะ (2526) “การพัฒนาสตรีชนบทในประเทศไทย” เอกสารประกอบคำบรรยาย สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน้า 36

- ยุพาพร รุปร่าง (2545) “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ” ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) *การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย
- ยุวัฒน์ วิฒิเมธี (2534) *การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่ปฏิบัติ* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์บางกอกบลิ๊อค
- เยาวลักษณ์ มากดี “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2538
- ลือศักดิ์ คงสุข (2545) “ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดแบบครบวงจรในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สมพงษ์ เป้าทอง (2539) "การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน" วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- สมใจ เข้มเจริญ (2531) "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษากรณีตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่" วิทยานิพนธ์ปริญญา สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- สุรแสง พูนเพิ่มสุขสมบัติ (2548) " การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการแปรรูปกระท้อนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี " วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สร้อยตระกูล (ตีวนันท์) อรรถมานะ (2541) *พฤติกรรมองค์การ : ทฤษฎีและการประยุกต์* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์วิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย (2545) *ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน* กรุงเทพมหานคร เอส อาร์ พรินต์

- หลักชัย มีนะกนิษฐ์ (2543) *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนเกษตรกรในพระราชดำริ*  
กรุงเทพมหานคร สถาบันส่งเสริมเกษตรชีวภาพและโรงเรียนเกษตรกร กรมส่งเสริม  
การเกษตร
- อนงค์ พัฒนจักร (2535) "การมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ : กรณีศึกษา  
หมู่บ้านห้วยม่วง จังหวัดขอนแก่น" วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต  
ขอนแก่น :มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- Cohen, J.M. and N.T. Uphoff (1977) *Rural Development Participation : Concept and  
Measures For Project Design, implementation and Evaluation*. New York :  
Cornell University.
- Caifu, Tang and Luo Yong. (2000). "The Practice and Understanding of Farmer field School" in  
Forestry and Society Newsletter. May 2000 Institute of Scientific and Technological  
Information.
- Gallagher , Kelvin (2003) *Fundamental Elements of a Farmer Field School*. LEISA Magazine  
March 2003.
- Polo Yech. 2003. "Farmer life schools: Learning With Farmer Field Schools". LEISA (Magazine  
on low extemsl input and sustainable agriculture) 19 :11-12.
- Reeder, W.W. (1974). *Some Aspect of the Informal Social Participation of farm families in New  
York State*. New York : Cornell University.
- United nation, Department of International Economics and Social affair Popular Participation as a  
Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development Report  
of the meeting for the Adhoc Group of Expert New York : United Nation,1981.
- WHO/UNICEF . Report of the International Conference on primary Health Care, 1978.
- Yamane, Taro (1973). *Statistics: An Introduction Analysis*. 3rd edition New York Harper &  
Row Publishers.
- <http://www.doae.go.th/library/html/detail/farmerschool/index.htm> ค้นคืนวันที่ 24 สิงหาคม 2556
- [http://thailand.ipm-info.org/documents/Refresh\\_your\\_Memory\\_\(Thai\).pdf](http://thailand.ipm-info.org/documents/Refresh_your_Memory_(Thai).pdf) ค้นคืนวันที่ 5 มกราคม  
2557
- <http://www.gotoknow.org/posts/482092> ค้นคืนวันที่ 30 มกราคม 2557
- <http://th.wikipedia.org/wiki/ศรีสะเกษ> ค้นคืนวันที่ 5 มิถุนายน 2557
- [http://sisaket.go.th/story\\_sisaket.html](http://sisaket.go.th/story_sisaket.html)ค้นคืน ค้นคืนวันที่ 5 มิถุนายน 2557

<http://www.sisaket.go.th/index1.php> คั่นคั่นวันที่ 5 มิถุนายน 2557

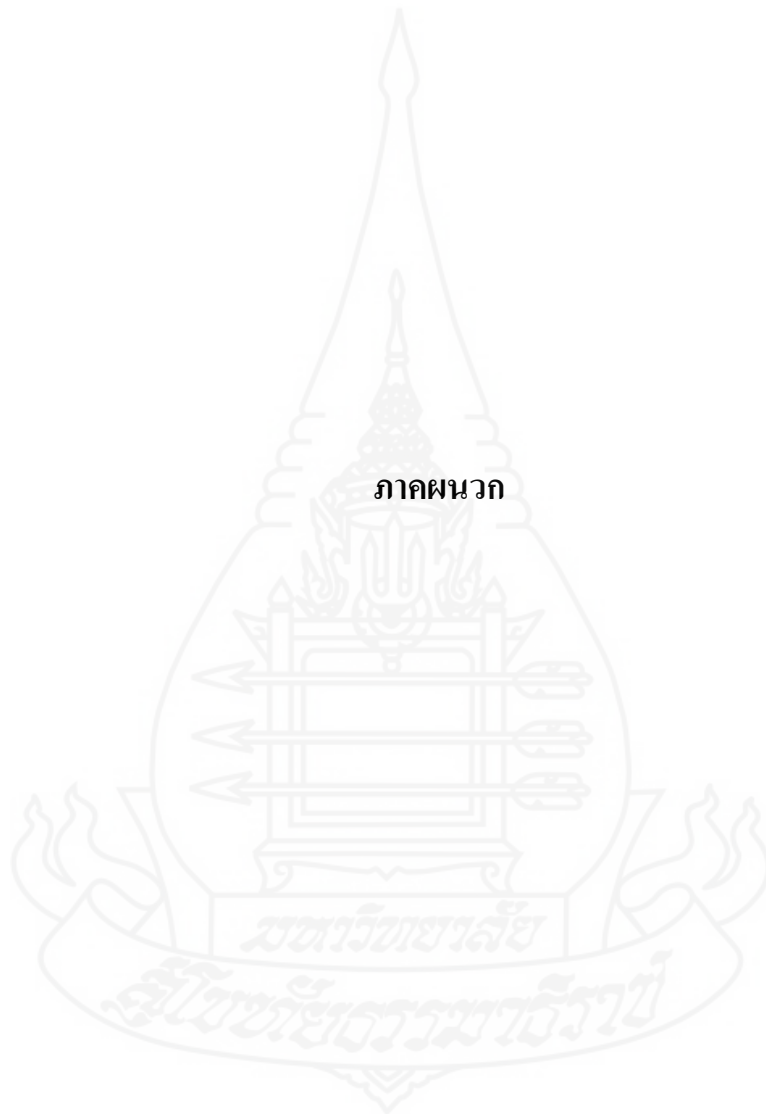
[http://sisaket.go.th/site\\_map/weather.html](http://sisaket.go.th/site_map/weather.html) คั่นคั่น วันที่ 9 มิถุนายน 2557

[http://sisaket.go.th/site\\_map/forest\\_kind.html](http://sisaket.go.th/site_map/forest_kind.html) คั่นคั่นวันที่ 9 มิถุนายน 2557

<http://sisaket.go.th/GPP/gpp.html> คั่นคั่นวันที่ 9 มิถุนายน 2557



ภาคผนวก



ภาคผนวก ก  
แบบสอบถาม



--	--	--

**แบบสอบถามสำหรับการวิจัย เรื่อง**  
**ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิของเกษตรกร**  
**จังหวัดศรีสะเกษ**

**คำชี้แจง**

1. แบบสอบถามชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิของเกษตรกร จังหวัดศรีสะเกษ ปี 2556 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช คำตอบในแบบสอบถามนี้จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น ไม่มีเจตนาไขว่คว้าผู้อื่นและไม่ทำให้เกิดผลเสียหายใดๆ จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านได้กรุณาตอบคำถามตามความเป็นจริงและตามความคิดเห็นของท่าน

2. แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นที่ทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ

3. คำแนะนำสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม ให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความที่ต้องการหรือเติมข้อความลงในช่องว่างของแต่ละคำถามเพื่อให้ได้ความหมายที่สมบูรณ์

4. ขอขอบคุณเกษตรกร ที่กรุณาตอบแบบสอบถามและให้ความร่วมมืออย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้

นางสาวชลธิชา วิทยาลัย

ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 สภาพพื้นที่ทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิจังหวัดศรีสะเกษ

1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกโรงเรียนเกษตรกร

1.1 ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี (เกิน 6 เดือน ให้นับเป็น 1 ปี)

1.2 ระดับการศึกษาสูงสุดของท่านคือ

- ( ) 1. ไม่ได้รับการศึกษา ( ) 2. ประถมศึกษาปีที่ 4  
 ( ) 3. ประถมศึกษาปีที่ 6 ( ) 4. มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า  
 ( ) 5. มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)  
 ( ) 6. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)  
 ( ) 7.ปริญญาตรี ( ) 8. ปริญญาตรีขึ้นไป

1.3 การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร

- ( ) 1. ไม่เป็น  
 ( ) 2. เป็น

ถ้าเป็น ท่านเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกรใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. กลุ่มเกษตรกร ( ) 2. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร  
 ( ) 3. กลุ่มยุวเกษตรกร ( ) 4. กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.  
 ( ) 5. สหกรณ์การเกษตร ( ) 6. กลุ่มกิจกรรมทางการเกษตร  
 ( ) 7. อื่นๆ ระบุ.....

1.4 ประสบการณ์ในการทำงาน.....ปี



## 2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของสมาชิกโรงเรียนเกษตรกร

2.1 พื้นที่ในการทำนา รวมทั้งสิ้น ..... ไร่

2.2 ต้นทุนในการทำนา

2.2.1 ค่าเตรียมดิน .....บาท

2.2.2 ค่าเมล็ดพันธุ์ .....บาท

2.2.3 ค่าจ้างปลูก .....บาท

2.2.4 ค่าปุ๋ย .....บาท

2.2.5 ค่าสารป้องกันกำจัดศัตรูข้าว .....บาท

2.2.6 ค่าเก็บเกี่ยว .....บาท

2.2.7 ค่าขนส่ง .....บาท

2.2.8 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (ระบุ) .....บาท

2.2.9 รวมต้นทุนในการทำนา ..... บาท

2.3 ผลผลิตในการทำนา รวมทั้งหมด ..... กิโลกรัม

2.4 รายได้ในการทำนา รวมทั้งหมด .....บาท

2.5 จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนจำนวน.....คน

## 3. ปัจจัยทางด้านอื่นๆ

3.1 การรับข้อมูลข่าวสารด้านโรงเรียนเกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

คำชี้แจง กรุณาเติมเต็มเครื่องหมาย ✓ ในตารางตามความคิดเห็น

(5 = มากที่สุด : 4 = มาก : 3 = ปานกลาง : 2 = น้อย : 1 = น้อยที่สุด)

แหล่งข้อมูล	การรับข้อมูลข่าวสาร		ระดับการรับข้อมูลข่าวสาร				
	ไม่ได้รับ	ได้รับ	5	4	3	2	1
<b>1.แหล่งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล</b>							
1.1 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร							
1.2 ผู้นำท้องถิ่น (ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน)							
1.3 สมาชิกในโรงเรียนเกษตรกร							
1.4 เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วน ตำบล							
1.5 อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน							
1.6 อื่นๆ(ระบุ).....							
<b>2. แหล่งข้อมูลข่าวสารสื่อมวลชน</b>							
2.1 วิทยุกระจายเสียง							
2.2 วิทยุโทรทัศน์							
2.3 หอกระจายข่าว/เสียงตามสาย							
2.4 อินเทอร์เน็ต							
2.5 หนังสือพิมพ์							
2.6 วารสาร							
2.7 เอกสารของหน่วยงานราชการ							
2.8 อื่นๆ (ระบุ).....							

### 3.2 การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ท่านได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในประเด็นต่างๆต่อไปนี้ในระดับใด

คำชี้แจง กรุณาเติมเต็มเครื่องหมาย ✓ ในตารางตามความคิดเห็น

( 5 = มากที่สุด : 4 = มาก : 3 = ปานกลาง : 2 = น้อย : 1 = น้อยที่สุด )

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
<b>1)สนับสนุนด้านการส่งเสริมกิจกรรมในโรงเรียน</b>					
1.1 การวางแผนการดำเนินกิจกรรมในโรงเรียนเกษตรกร					
1.2 พบปะเยี่ยมเยียนสมาชิกโรงเรียนเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ					
1.3 ร่วมประชุม อบรมกับสมาชิกในโรงเรียนเกษตรกรเป็นประจำ					
1.4 ความสามารถในการแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิกโรงเรียนเกษตรกร					
1.5 อื่นๆ(ระบุ).....					
<b>2)สนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต</b>					
2.1 พันธุ์ข้าวหอมมะลิ					
2.2 ปุ๋ย					
2.3 วัสดุอุปกรณ์ในการวิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตรในนาข้าว					
2.4 อื่นๆ(ระบุ).....					

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร

ท่านเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกร ในประเด็นต่างๆต่อไปนี้หรือไม่

คำชี้แจง กรุณาเติมเต็มเครื่องหมาย ✓ ในตารางตามความคิดเห็น

ประเด็น	การมีส่วนร่วม	
	มีส่วนร่วม	ไม่มีส่วนร่วม
<b>1. การวางแผน</b>		
1.1 การวางแผนกิจกรรมในการเตรียมวิเคราะห์ระบบนิเวศ		
1.2 การวางแผนลงสำรวจแปลงปลูกพืชได้แก่แปลงไอฟีเอ็มแปลงเกษตรกร		
1.3 การวางแผนการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์แปลงนาข้าว		
1.4 การวางแผนกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์		
1.5 อื่นๆ(ระบุ).....		
<b>2. การทำกิจกรรม</b>		
2.1 ร่วมกิจกรรมประชุม อบรมในโรงเรียนเกษตรกร		
2.2 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์		
2.3 การสำรวจ วิเคราะห์ระบบนิเวศในแปลงนา		
2.4 การเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริงในแปลงปลูก พืช เช่น ดิน น้ำ สภาพต้นพืช การทำลายศัตรูพืช ศัตรูธรรมชาติ		
2.5 กิจกรรมสวนแมลง สังเกต จดบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นในสวนแมลง		
2.6 เรียนรู้ ปฏิบัติกิจกรรม หัวข้อพิเศษต่างๆ		
2.7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ด้านการทำนา		
2.8 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน		
2.9 การนำเสนอ สรุปรายเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ		
2.10 อื่นๆ(ระบุ).....		

ประเด็น	การมีส่วนร่วม	
	มีส่วนร่วม	ไม่มีส่วนร่วม
<b>3. การประเมินผล</b>		
<b>3.1 วิธีการประเมิน</b>		
3.1.1 การประชุม อภิปราย		
3.1.2 การจัดเวทีชุมชน		
3.1.3 การตรวจสอบติดตามและประเมินแปลงตัวอย่าง		
3.1.4 อื่นๆ(ระบุ).....		
<b>3.2 เนื้อหาที่ประเมิน</b>		
3.2.1 กิจกรรมที่ทำในโรงเรียนเกษตรกร		
3.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์ในแปลงนา		
3.2.2 การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในแปลงนา		
3.2.3 การนำความรู้ ประสบการณ์จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปปฏิบัติ		
3.2.4 การขยายผลไปสู่สมาชิกคนอื่นๆในโรงเรียนเกษตรกรให้มีความรู้พร้อมทั้งนำความรู้ไปปฏิบัติ		
3.2.5 การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ความรู้ที่ได้จากโรงเรียนเกษตรกร		
3.2.6 การประเมินผลความสำเร็จ โรงเรียนเกษตรกร		
3.2.7 อื่นๆ(ระบุ).....		
<b>4. การรับผลประโยชน์</b>		
4.1 การมีความรู้เพิ่มในการทำนา		
4.2 การมีความรู้เพิ่มในการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน		
4.3 การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต		
4.4 การนำความรู้จากโรงเรียนเกษตรกรไปปฏิบัติในแปลงนาของตนเอง		
4.5 การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในแปลงนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ		
4.6 อื่นๆ(ระบุ).....		

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกร

คำชี้แจง กรุณาเติมเต็มเครื่องหมาย ✓ ในตารางตามความคิดเห็น

(ระดับปัญหามี่ดังนี้ 3 = ปัญหามาก : 2 = ปัญหาปานกลาง : 1 = ปัญหาน้อย)

ประเด็นปัญหา	ไม่มี ปัญหา	ระดับปัญหา			ข้อเสนอแนะ
		3	2	1	
<b>1. ด้านการวางแผน</b>					
1.1 ไม่เข้าร่วมการวางแผนกิจกรรมต่างๆ					
1.2 ไม่มีเวลาในการวางแผน					
1.3 ไม่แสดงความคิดเห็น					
1.4 เจ้าหน้าที่ขาดการประสานงานกับ เกษตรกร					
1.5 อื่นๆ(ระบุ).....					
<b>2. ด้านการทำกิจกรรม</b>					
2.1 ไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ					
2.2 ไม่มีเวลาในการทำกิจกรรม					
2.3 เกษตรกรมาล่าช้าไม่ตรงเวลา					
2.4 กิจกรรมไม่น่าสนใจ					
2.5 เกษตรกรมีอายุมากทำให้เรียนไม่รู้เรื่อง					
2.6 เจ้าหน้าที่ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ					
2.7 อื่นๆ(ระบุ).....					
<b>3. ด้านติดตามและประเมินผล</b>					
3.1 ไม่ให้ความร่วมมือในการติดตาม ประเมินผล					
3.2 ไม่แสดงความคิดเห็นในการติดตาม ประเมินผล					
3.3 อื่นๆ(ระบุ).....					

ประเด็นปัญหา	ไม่มี ปัญหา	ระดับปัญหา			ข้อเสนอแนะ
		3	2	1	
<b>4. ด้านการรับผลประโยชน์</b>					
4.1 ปัจจัยการผลิตไม่เพียงพอ					
4.2 ปัจจัยการผลิตมาล่าช้า					
4.3 ความรู้ที่ได้รับไม่เหมาะสมกับพื้นที่					
4.4 ไม่นำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติ					
4.5 อื่นๆ(ระบุ).....					

#### 5. ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกร

##### 1. ต่อหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะ.....  
 .....  
 .....

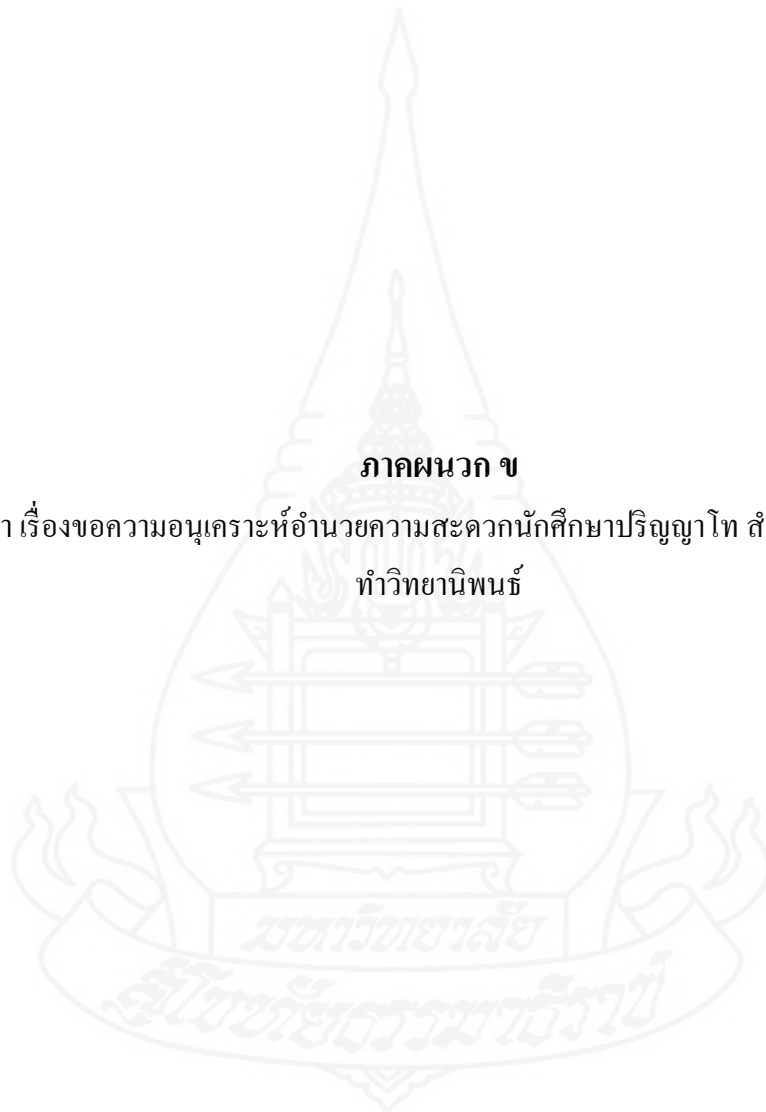
##### 2. ต่อเกษตรกร

ข้อเสนอแนะ.....  
 .....  
 .....

##### 3. ต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ข้อเสนอแนะ.....  
 .....  
 .....

ภาคผนวก ข  
สำเนา เรื่องขอความอนุเคราะห์อำนาจความสะดวกนักศึกษาปริญญาโท สํารวจข้อมูลเพื่อ  
ทำวิทยานิพนธ์





ที่ ศธ. ๐๕๒๒.๒๓/ พิษณุ



มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช  
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด  
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐

๒๑ เมษายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกนักศึกษาปริญญาโทสำรวจข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์

เรียน เกษตรจังหวัดศรีสะเกษ

ด้วย นางสาวชลธิชา วิทยาสิงห์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาแขนงวิชาส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกรข้าวหอมมะลิ จังหวัดศรีสะเกษ” ซึ่งมีรองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการจัดเก็บข้อมูลจากเกษตรกร จังหวัดศรีสะเกษ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ใคร่ขอความอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาตามสมควร

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

*Ben Cj*

(รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ)

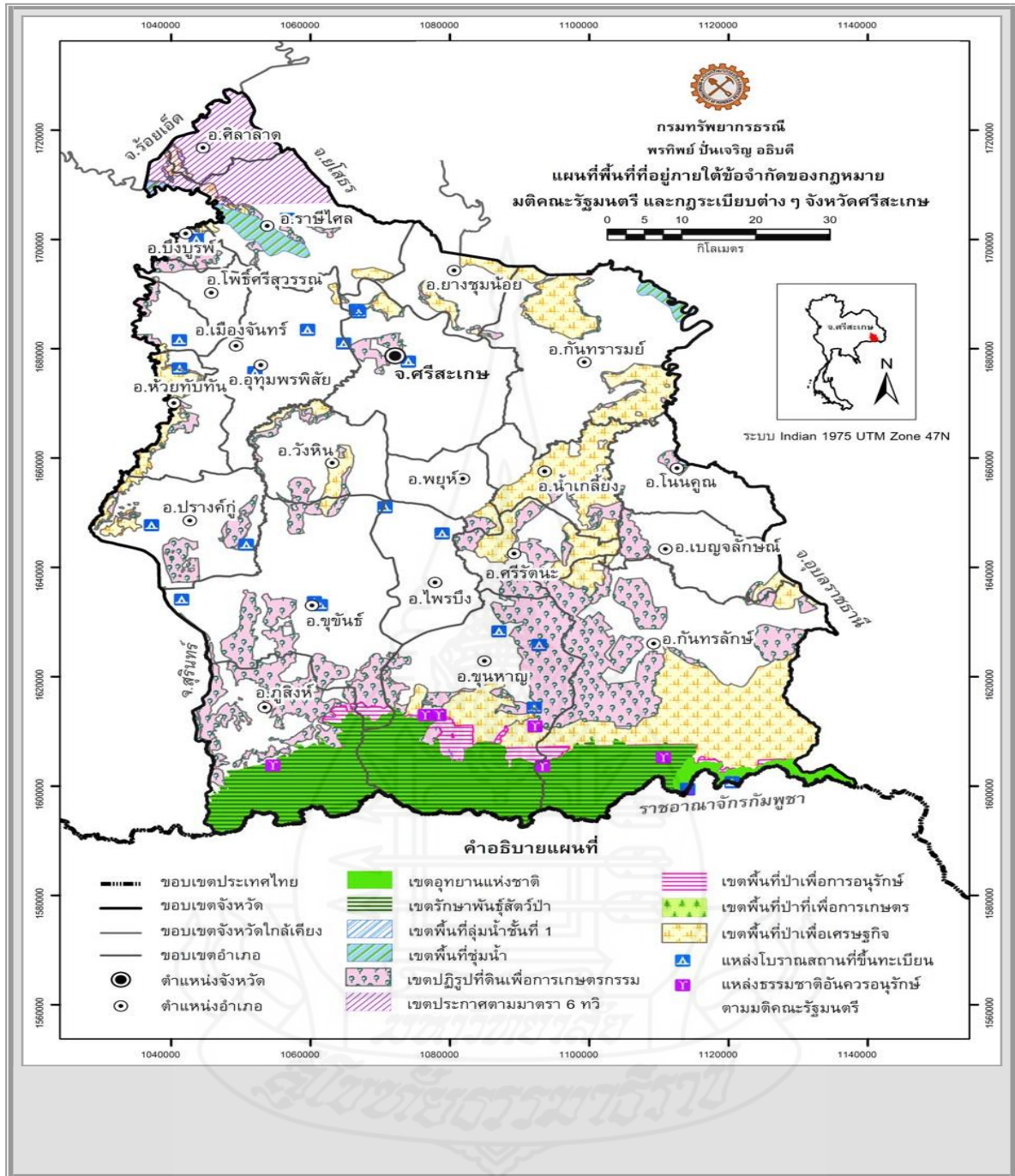
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

โทร. ๐ ๒๕๐๓ ๓๕๗๗ โทรสาร. ๐ ๒๕๐๓ ๓๕๗๘

ภาคผนวก ค  
แผนที่ แสดงที่ตั้งจังหวัดศรีสะเกษ







ภาคผนวก ง

ตารางแสดง ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปรับใช้

วัตถุประสงค์	ผลการศึกษา	อภิปรายผล	ข้อเสนอแนะ
<p>ศึกษาการมีส่วนร่วมของ เกษตรกรในโรงเรียน เกษตรกร</p>	<p>เกษตรกรส่วนใหญ่มีส่วน ร่วมในโรงเรียนเกษตรกรทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด</p>	<p>ทั้งนี้อาจเกิดจากการที่ เกษตรกรได้รับการ สนับสนุนของเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตร จึงเป็น แรงจูงใจให้เกษตรกรมี ส่วนร่วมมากตามไปด้วย</p>	<p><b>ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ ได้แก่</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. ควรหมั่นออกพบปะกับ เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง</li> <li>2. ควรใช้สื่อและวิธีการ ส่งเสริมที่เหมาะสม</li> <li>3. ควรมีการกระตุ้น เกษตรกร และสร้าง บรรยากาศที่ดีในการมี ส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ</li> <li>4. ควรศึกษาหาความรู้และ เทคโนโลยีใหม่ๆ ในการ ส่งเสริมเกษตรกร</li> </ol> <p><b>ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. ควรมีการสนับสนุนให้ ความรู้แก่เกษตรกร อย่างต่อเนื่อง</li> <li>2. ควรมีการกระจายจัดตั้ง โรงเรียนเกษตรกรให้ครบ ทุกตำบลหรือครบทุก หมู่บ้าน</li> <li>3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการทำงานร่วมกัน แบบบูรณาการเพื่อประโยชน์ ของเกษตรกร</li> </ol>

วัตถุประสงค์	ผลการศึกษา	อภิปรายผล	ข้อเสนอแนะ
<p>ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร</p>	<p>1. ตัวแปรที่มีผลเชิงบวก ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร</li> <li>- การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร</li> <li>- อายุ</li> </ul> <p>2. ตัวแปรที่ส่งผลเชิงลบ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ผลผลิตข้าวต่อไร่</li> <li>- ประสบการณ์ในการทำนามีผลในเชิงลบ</li> </ul>	<p>1. แสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากขึ้นจะทำให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรมากขึ้นด้วย</p> <p>2. แสดงให้เห็นว่าถ้าเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น/สมาชิกสถาบันเกษตรกร จะมีผลต่อการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นด้วย อาจเกิดจากการที่เกษตรกรมีประสบการณ์การมีส่วนร่วมในกลุ่มต่างๆ ทำให้มีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกรเพิ่มขึ้นด้วย</p> <p>3. แสดงให้เห็นว่าเมื่อเกษตรกรมีอายุเพิ่มขึ้น จะมีผลต่อการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลเพิ่มขึ้นด้วย ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากเกษตรกรอายุมากขึ้นไม่ต้องประกอบอาชีพอื่นหรือมีภาระหน้าที่ด้านอื่นๆ น้อยลงจึงทำให้มีเวลามากขึ้นทำให้มีส่วนร่วมในการประเมินผล</p>	<p>1. เจ้าหน้าที่ควรหมั่นออกพบปะกับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง</p> <p>2. เกษตรกรที่มีอายุมากสามารถนำความรู้ที่สั่งสม มาสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อเผยแพร่แก่เกษตรกรรุ่นต่อไป</p> <p>3. ควรมีปัจจัยสร้างแรงจูงใจเกษตรกร ให้ได้รับผลประโยชน์ เพื่อให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วม</p> <p>4. การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรมีผลต่อการมีส่วนร่วม ถ้าจะเพิ่มการมีส่วนร่วมควรส่งเสริมให้เป็นสมาชิกกลุ่ม</p>

วัตถุประสงค์	ผลการศึกษา	อภิปรายผล	ข้อเสนอแนะ
ปัญหาของเกษตรกร	<p>มีปัญหาในระดับน้อย แต่ละด้านมีปัญหาที่เด่นๆดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. ด้านการวางแผน ได้แก่ เกษตรกรไม่แสดงความคิดเห็น</li> <li>2. ด้านการทำกิจกรรม ได้แก่ เกษตรกรมาล่าช้าไม่ตรงเวลา เกษตรกรมีอายุมากทำให้เรียนไม่รู้เรื่อง</li> <li>3. ด้านการประเมินผล ได้แก่ ไม่ให้ความร่วมมือในการประเมินผล ไม่แสดงความคิดเห็นในการประเมินผล</li> <li>4. ด้านการรับผลประโยชน์ ได้แก่ บังคับการผลิตมาล่าช้า</li> </ol>	<p>โดยภาพรวมเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเกษตรกร</p>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1) เกษตรกรควรมีการคัดเลือกสมาชิกที่อายุไม่มากและมีความพร้อมหรือมีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกร</li> <li>2) เกษตรกรควรมีการกระตุ้นให้สมาชิกในโรงเรียนมีการแสดงความคิดเห็นในการร่วมกิจกรรม และเผยแพร่ความรู้ให้แก่เกษตรกรทั่วไป</li> </ol>
ข้อเสนอแนะของเกษตรกร	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. ให้มีการคัดเลือกเกษตรกรที่มีอายุไม่มากมาเข้าร่วมโรงเรียนเกษตรกร</li> <li>2. ควรให้เจ้าหน้าที่มีออกมาอบรมให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอและมาอบรมตรงต่อเวลา</li> <li>3. อยากให้มีการดำเนินการของโรงเรียนเกษตรกรต่อไป ควรให้มีจัดบังคับการผลิตให้ทันฤดูกาลเพาะปลูก</li> </ol>		<ol style="list-style-type: none"> <li>1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำปัญหาที่ค้นพบไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น</li> </ol>

**ประวัติผู้วิจัย**

<b>ชื่อ</b>	นางสาวชลธิชา วิชาสิงห์
<b>วัน เดือน ปีเกิด</b>	23 มกราคม 2526
<b>สถานที่เกิด</b>	อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์
<b>ประวัติการศึกษา</b>	วิทยาศาสตรบัณฑิต(วิทยาศาสตร์การประมง) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ปี 2547
<b>สถานที่ทำงาน</b>	สำนักงานเกษตรอำเภอสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์
<b>ตำแหน่ง</b>	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

